Ազգ
Azg
23 ՄԱՅԻՍ 1997, ՈՒՐԲԱԹ # 95 (1349)

Թուրքական բանակը գրավեց PKK-ի գլխավոր հենակետը, իսկ քրդերը Ժնեւում ներխուժեցին ՄԱԿ-ի «Ազգերի պալատ»

22 ՄԱՅԻՍ, VOA, BBC, RFI: Թուրքական կառավարությունը հայտարարեց, թե իր բանակը 200 կմ խորացել է Հյուսիսային Իրաքի տարածքը եւ գրավել է PKK-ի գլխավոր հենակետը, իսկ «Անատոլու» թուրքական լրատվական գործակալությունը հաղորդեց, որ Իրանը, Իրաքը եւ Սիրիան ուժեր են կուտակում տարածաշրջանում: Այդ 3 երկրները պարսավել են թուրքական բանակի գործողությունները PKK-ի դեմ: Շուրջ 200 քրդեր ներխուժեցին այսօր Ժնեւում ՄԱԿ-ի գլխավոր շենքը՝ «Ազգերի պալատը» պահանջելով, որ ՄԱԿ-ի ղեկավարությունը եւ միջազգային հանրությունը միջոցներ ձեռնարկեն դադարեցնելու համար Թուրքիայի զինված գործողությունը PKK-ի դեմ Հյուսիսային Իրաքում: Հարյուրավոր քրդեր Բրյուսելում ցույցի դուրս եկան Եվրախորհրդարանի շենքի առջեւ: Եվրախորհրդարանի պատասխանատուներն այսօր ընդունեցին 4 քուրդ ակտիվիստի: Իսկ Հյուսիսային Իրաքի Էրբիլ քաղաքում PKK-ի եւ Քրդստանի ժողովրդավարական կուսակցության զինյալների բախումների հետեւանքով սպանվեց ԵԱՀԿ-ի ներկայացուցիչ Դավուդ Դադստանին:

ՄՈՍԿՎԱ

Գեներալներ Իգոր Ռոդիոնովը եւ Վիկտոր Սամսոնովը՝ պաշտոնանկ

Իգոր Սերգեեւը՝ պաշտպանության նախարարի պաշտոնակատար

22 ՄԱՅԻՍ, BBC, VOA, RFI: Մոսկվայում, Բորիս Ելցինի գլխավորությամբ տեղի ունեցավ Պաշտպանության խորհրդի նիստ, որը սենսացիոն ավարտ ունեցավ: Նիստում պետք է քննարկվեին Ռուսաստանի զինված ուժերի բարենորոգման, ինչպես նաեւ հրամանատարական նոր նշանակումների հարցերը: Քննարկման էին ներկայացվել բարեփոխման երկու՝ պաշտպանության նախարար Իգոր Ռոդիոնովի եւ նրա հակառակորդ Պաշտպանության խորհրդի քարտուղար Յուրի Բատուրինի ծրագրերը: Սակայն, նախագահ Ելցինն աննախադեպ խիստ քննադատության ենթարկեց Իգոր Ռոդիոնովին՝ զինուժի բարեփոխումների գործը խափանելու համար: «Դուք գործը հասցրել եք այն բանին, որ, հասկանում ես, ափսեներն ու գդալներն են արդեն պակասում եւ, այնուամենայնիվ, համառորեն չեք կրճատում անձնակազմը: Զինվորը, հասկանում ես, նիհարում է, իսկ գեներալները գիրանում են: Գեներալական առանձնատներ եք ողջ Ռուսաստանով մեկ կառուցել: Դա ինչ բան է, ինչ նորաձեւություն է», ասաց մասնավորապես Բորիս Ելցինը: Նա ասաց նաեւ, որ բարենորոգման գլխավոր խնդիրը ծախսերի կրճատումն է, քանի որ Ռուսաստանի հնարավորությունները սահմանափակ են եւ հայտարարեց, որ, որպես գլխավոր հրամանատար, զինուժի հարցերով անձամբ ինքն է զբաղվում: Պաշտպանության խորհրդի նիստից անմիջապես հետո նախագահ Ելցինը հրամանագիր ստորագրեց պաշտպանության նախարար Իգոր Ռոդիոնովի եւ գլխավոր շտաբի պետ Վիկտոր Սամսոնովի պաշտոնանկության մասին, որոնք Բորիս Ելցինի խիստ ելույթից հետո հրաժարվել էին ելույթ ունենալ ՊԽ-ի նիստում: Ռուսաստանի պաշտպանության նախարարի պաշտոնակատար է նշանակվել ռազմավարական նշանակություն ունեցող հրթիռային զորքերի գլխավոր հրամանատար, բանակի գեներալ Իգոր Սերգեեւը: Ավելացնենք, որ չորեքշաբթի օրը կաշառակերության մեղադրանքով ձերբակալվել էր պաշտպանության նախկին փոխնախարար, գեներալ Կոնստանտին Կոբեցը, որը գլխավոր զինվորական դատախազությունում տեղի ունեցած հարցաքննությունից հետո կալանավորվել եւ ուղարկվել էր Լեֆորտովյան բանտ: Մեկնաբանները նշում են, որ Իգոր Ռոդիոնովը համարում էր, թե Ռուսաստանին անհրաժեշտ է այնպիսի բանակ ունենալ, որ ի վիճակի լինի դիմակայելու բոլոր հնարավոր սպառնալիքները: Իսկ հակառակորդների թվին նա դասում էր Ռուսաստանին շրջապատող համարյա բոլոր երկրները եւ հատուկ նշում էր ՆԱՏՕ-ն, Չինաստանը, Միացյալ Նահանգները, Ճապոնիան, Թուրքիան, ինչը դեմ էր Ռուսաստանի գերագույն ղեկավարության կամքին: Բացի այդ, այդպիսի բանակ ունենալը չափազանց մեծ ծախսեր կպահանջեր: Մեկնաբանելով Ռոդիոնովի պաշտոնազրկումը Ալեքսանդր Լեբեդը կարծիք հայտնեց, որ Ռոդիոնովին ոչինչ չէր կարող փրկել, քանի որ Յուրի Բատուրինը «քնում եւ երազում ինքն իրեն պաշտպանության նախարար է տեսնում», եւ որ Ռոդիոնովի պաշտոնազրկումը բացասաբար կանդրադառնա Ռուսաստանի զինված ուժերի բարենորոգման գործին:

Այսօր Իրանում նախագահական ընտրություններ

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

Այսօր Իրանում կայանում են նախագահական յոթերորդ ընտրությունները, կրոնական երկրի հինգերորդ նախագահը: Այս ընտրություններին Իրանում իշխող վարչակարգի շրջանակներում եւ դրանից դուրս՝ տարբեր քաղաքական հոսանքների եւ կազմակերպությունների, ինչպես նաեւ անհատական նախաձեռնությամբ առաջադրվել էր 238 թեկնածու, որոնց թվում նաեւ իգական սեռի 9 ներկայացուցիչներ, ինչը Իրանի նախագահական ընտրությունների պատմության մեջ աննախադեպ երեւույթ է:

Ընտրարշավին մասնակցելու իրավունք ստացան իշխող վարչակարգի տարբեր հոսանքները ներկայացնող 4 թեկնածուներ: Նախագահական յոթերորդ ընտրությունը նախորդներից տարբերվում է ընտրախավի բարձր ակտիվությամբ, մասնավորապես, երիտասարդության շրջանում, ինչը կարելի է բացատրել նրանով, որ այս ընտրությունների հաղթողի անունը ոչ միայն կանխավ հայտնի չէ, այլեւ կանխատեսումները խիստ դժվար են: Փաստորեն, ի դեմս երկու մրցակիցների՝ հոջաթոլէսլամներ Ալի Աքբար Նաթեղ Նուրիի եւ Մոհամադ Խաթեմիի, մրցակցում են չափավորական եւ պահպանողական ուղղությունները:

Իրանում, ընտրությունների օրենքի համաձայն, նախագահական ընտրությունների առաջադրված թեկնածուները պաշտոնապես կարող են ներքին գործերի նախարարությունում գրանցվել եւ մասնակցել ընտրարշավին «Շորայե Նեգահպանից» (Պահապան խորհուրդ) «անցագիր» ստանալուց ի [illegible] «Շորայե Նեգահպանի» իրավասության մեջ է մտնում նաեւ երկրում բոլոր մակարդակի ընտրությունների թեկնածուների համապատասխանության հարցի որոշումը եւ ընտրությունների վերահսկումը: Առաջադրված 238-ից միայն 10-15 թեկնածուներն էին լուրջ ընկալվում թե հասարակայնության, եւ թե զանգվածային տեղեկատվական միջոցների կողմից: Այդ թվում իգական սեռի ներկայացուցիչներից մեկը՝ «Փայամե Հաջար» ամսագրի գլխավոր խմբագիր, կանանց իրավունքների պաշտպանության ակտիվ գործիչ Ազամ Թալաղանին: Վերջինս իր թեկնածությունն առաջադրելով, հայտարարել էր, որ ինքն այդպիսով նպատակ է ունեցել լուծել նաեւ իգական սեռի թեկնածության լինել-չլինելու հարցը, քանի որ սահմանադրության 115-րդ՝ նախագահության թեկնածուին բնութագրող հոդված ձեւակերպումը թեկնածուի սեռի առնչությամբ որոշ կասկածներ է հարուցում: Սահմանադրության հիշյալ հոդվածը առ այսօր չէր մեկնաբանվել, քանզի իգական սեռի թեկնածուների բացակայությամբ անհրաժեշտություն չէր զգացվել:

Տես # էջ 5

Նախագահներ Ելցինն ու Լուկաշենկոն համաձայնեցրին կանոնադրության տեքստը

2 ՄԱՅԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ռուսաստանի եւ Բելառուսի նախագահներ Բորիս Ելցինը եւ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն այսօր Կրեմլում համաձայնեցրել են երկու երկրների միության կանոնադրության տեքստը: Կրեմլի խոսնակը հայտնեց, որ փաստաթուղթը կստորագրվի վաղը: Հանդիպումից առաջ Ալեքսանդր Լուկաշենկոն հայտարարեց, թե իր երկիրը բոլոր դեպքերում մնալու է ինքնիշխան պետություն, այնինչ Բորիս Ելցինը նախօրեին կարծիք էր հայտնել, թե վերջնական նպատակը միասնական դաշնային պետության կազմավորումն է:

Թուրքիայում ԱՄՆ-ի դեսպանը՝ եվրոպական հարցերով պատասխանատու

22 ՄԱՅԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Սպիտակ տունը հայտնեց, որ նախագահ Բիլ Քլինթոնը փորձառու դիվանագետ, Թուրքիայում ԱՄՆ-ի դեսպան Մարկ Գրոսմանին նշանակելու է պետքարտուղարի օգնական Եվրոպայի եւ Կանադայի հարցերով: Եթե Սենատը հաստատի այդ նշանակումը, Գրոսմանը կդառնա ողջ Եվրոպայի եւ Կանադայի նկատմամբ Միացյալ Նահանգների քաղաքականության պատասխանատուն:

ԵՐԵՎԱՆ

Նոր գլխավոր դատախազը խոստանում է ...

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Դրո»-ի, «31»-ի եւ «Սեպտեմբերի 25»-ի դատավարություններն անհարկի ձգձգվում են, իսկ երբեմն էլ պարզվում է, որ մեղադրական եզրակացության որոշ մասեր չինծու են», մայիսի 22-ին հայտարարեց ՀՀ նոր գլխավոր դատախազ Հենրիկ Խաչատրյանը նշված գործերով դատապաշտպանների հետ հանդիպման ժամանակ: Ինչպես «Նոյյան տապանի» թղթակցին տեղեկացրեց հասարակական պաշտպան Ավետիք Իշխանյանը, գլխավոր դատախազը խոստացավ վերանայել գործերը եւ հարկ եղած դեպքում շտկել անօրինականությունները: Դատախազը պաշտպաններին առաջարկել է ներկայացնել դատավարությունների ընթացքի մասին որոշ տեղեկանքներ, ինչպիսի միջնորդություններ են արվել եւ ինչպիսի պատճառաբանությամբ են մերժվել:

ՆԳ եւ ԱԱՆ աշխատակիցները՝ կաշառակերներ

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: ՀՀ դատախազության քննչական մասում քննության ընթացքի մեջ գտնվող գործերից մեկով հայտնաբերվեց թմրանյութերի առք ու վաճառքով, նաեւ թմրանյութերի խմբակային օգտագործմամբ զբաղվող հանցավոր խումբ: Նույն գործի տվյալներով, հանցագործության կատարման հանգամանքներին առնչվել են նաեւ ՆԳ եւ ԱԱՆ քննչական ապարատի աշխատողներ:

Կալանքի տակ են առնվել Արարատի ՆԳ բաժնի քննիչ Վահան Գասպարյանը՝ առանձնապես խոշոր չափի կաշառքի ստացման եւ մի քանի դրվագներով պաշտոնական դիրքի չարաշահման, Արարատի ՆԳ քննչական բաժանմունքի պետ Արմեն Խաչատրյանը՝ առանձնապես խոշոր չափի կաշառքի միջնորդության համար: Իսկ Կոտայքի ՆԳ բաժնի քննչական բաժանմունքի պետ Տիգրան Ասատրյանը, ինչպես տեղեկացրին Արմենպրեսի թղթակցին, թմրանյութերի հետ առնչված հանցանքի կատարման համար, խափանման միջոց կալանքի որոշումով հետախուզվում է:

ՎԻՃԱՀԱՐՈՒՅՑ

Զեկուցագիրը հաստատում է անձեռնմխելիությունը Երուսաղեմի պատրիարքարանի վարչական գործերում

Տարիներ շարունակ Երուսաղեմի հայկական պատրիարքարանը ցնցվել է զանազան վիճահարույց եւ նույնիսկ սկանդալային բացահայտումներից: Դրանցից վերջինը լուրջ մեղադրանք էր ներկայացնում նրա անշարժ գույքի ունեցվածքում տեղ գտած անձեռնմխելիությանը, որի հետեւանքով միլիոնավոր դոլարների կորուստներ արձանագրելուց բացի հարցականի տակ էր դրվում այդ կալվածների սեփականության իրավունքը: Հայկական համայնքը միջոցներ չուներ ստուգելու ներկայացված ամբաստանությունները եւ փաստերը տարբերակելու հորինված չափազանցություններից: Բարեբախտաբար, Թորգոմ պատրիարք Մանուկյանը նշանակեց մի քննչական հանձնախումբ, որի կազմի մեջ մտան Պենսիլվանիայից Ջոն Վարդանը, Նյու Ջերսիից դոկտոր Դավիթ Նաջարյանը, Տորոնտոյից (Կանադա) Սեպուհ Բոյաջյանը եւ Պենսիլվանիայից անշարժ գույքի հարցերի հմուտ մասնագետ, իրավաբան Մայք Դեյլին:

Վերջինս 300 ժամ Երուսաղեմում անցկացնելուց եւ պատրիարքարանի կալվածների փաստաթղթերը մանրամասն ուսումնասիրելուց հետո անցյալ ամիս ներկայացրել է երկար մի զեկուցագիր, որի գործնական ամփոփագրից օրինակներ են ուղարկվել Երուսաղեմի պատրիարքին, Հայաստանի նախագահին, Ամենայն հայոց կաթողիկոսին, Կիլիկիայի կաթողիկոսին, Կոստանդնուպոլսի պատրիարքին, աշխարհասփյուռ հայկական կազմակերպություններին եւ լրատվական միջոցներին:

Հանձնախումբը պահանջել է Երուսաղեմի պատրիարքից անմիջապես կենսագործել պարոն Դեյլիի հանձնարարությունները, հայտնելով, որ այնուհետ «պատրիարքարանի ֆինանսական ակտիվը կդրվի առողջ հիմքերի վրա»:

Տես # էջ 2

ԱԶԳ

տեղական

Զեկուցագիրը հաստատում է անձեռնմխելիությունը Երուսաղեմի պատրիարքարանի վարչական գործերում

Սկիզբը էջ 1

Ուսումնասիրելով ամփոփագիրը, կուզենայի նախ դրվատանքի խոսքեր ուղղել պարոն Դեյլիին եւ համանախմբին, նման զգայուն, բարդ, բայց եւ խիստ կենսական հարցի նկատմամբ ցուցադրված իրենց մասնագիտական բարձր մոտեցման համար եւ առաջ հույս հայտնել, որ պատրիարքարանը իր հետագա ֆինանսական գործառնություններում որոշումներ կընդունի միայն համապատասխան մասնագետների հետ խորհրդակցելուց հետո:

Հիշեցնենք, որ մի քանի տարի առաջ, Վենետիկի Մխիթարյան հայրերը գործնականում վատ կառավարման հետեւանքով կորցրեցին իրենց թանկարժեք ունեցվածքները: Սփյուռքի այլ կազմակերպություններ եւս հայտնվել են նման ճգնաժամային իրավիճակի մեջ՝ ֆինանսական եւ գործարար շրջանակների նուրբ մանրամասնություններին անտեղյակ լինելու հետեւանքով: Մենք շատ հայ մասնագետներ ունենք այդ բնագավառներում, եւ նրանք, հաճախ նույնիսկ անվճար, պատրաստ են իրենց մասնագիտական խորհուրդները կիսել բոլոր նրանց հետ, ովքեր կդիմեն օգնության: Քսանմեկերորդ դարի շեմին, ժամանակն է, որ մեր կազմակերպություններն ու հիմնարկները վարեն կառավարման ժամանակակից մեթոդներով: Այդ դեպքում, գուցե, նրանք դառնան ինքնաբավ, փոխանակ անընդհատ գտնվելու մուրացկանի դերում:

Կուզենայի այստեղ ընթերցողներին ներկայացնել ամփոփագրում պարոն Դեյլիի կողմից նշված խնդիրներից եւ առաջադրված լուծումներից մի քանիսը.

1) «Պատրիարքարանի անշարժ գույքի ֆինանսական ակտիվը ղեկավարելու համար մասնագիտական կրթություն ունեցող կադրերի անմիջական կարիք է զգացվում: Ներկա տնօրեն Հուսիկ եպիսկոպոսը համապատասխան որակավորում չունի զբաղվելու նման կարեւոր ու բազմազան հարցերով: Խնդիրը բարդանում է, որովհետեւ նա համոզված է, թե ունի համապատասխան որակավորում եւ դեմ է ամեն տեսակի փոփոխությունների՝ շտկելու իրավիճակը: Նրա հանձնարարությամբ եւ առանց մասնագետների հետ խորհրդակցությունների, բազմամիլիոն դոլարների որոշումներ են ընդունվում, որոնք միայն միլիոնավոր դոլարների վնաս կարող են բերել հաստատությանը»:

2) «Սահմանված կարգի բազմաթիվ խախտումներ տեղի են ունեցել եւ շարունակում են տեղի ունենալ: Օրինակները շատ են, դրանցից կարելի է նշել հետեւյալները. երկարաժամկետ վարձակալական պայմանագրեր են ստորագրել առանց մասնագետների եւ համայնքի խորհրդին դիմելու: Ստորագրվել է 99 տարվա վարձակալական պայմանագիր, ինքնաբերական վերանորոգման նախապայմանով, որը փաստորեն նշանակում է վերջնականապես հրաժարվել կալվածից: Ստորագրված պայմանագրերում պատրիարքարանի շահաբաժինը չի համապատասխանում ընդունված շուկայական պայմաններին: Ջանք չի թափվել մանրամասն ուսումնասիրելու ներկայացված տարբեր առաջարկները: Պայմանագրերը կնքել են հապճեպ, առանց առավելագույն գնի առաջարկին սպասելու: Պատրիարքարանից 200 հազար դոլար է վճարվել մի վարձակալի՝ իր զբաղեցրած շենքը ազատելու եւ այնտեղ շինարարական աշխատանքներ իբր ծավալելու նպատակով: Կեղծ ծրագիրը երբեք էլ չի իրագործվել: Շենքը արդեն երկար ժամանակ ազատ է եւ ամբողջովին քայքայված վիճակում է»:

3) «Փաստաբաններին տրված վճարումները ոչ միայն բարձր են, այլ նաեւ չհիմնավորված»:

4) «Գործնականում ոչ մի հսկողություն չկա փաստաբանների վրա: Անշարժ գույքի տնօրենը անտեղյակ է ամեն տեսակի իրավաբանական վիճելի հարցերից: Արդյունքում շահերի հակասություն գոյություն ունի: Փաստաբաններին տրվել են անվերապահ իրավունքներ եւ իշխանություն: Նրանք միաժամանակ կարող են ներկայացնել պատրիարքարանի եւ հակառակ կողմի շահերը»:

5) «Հաշվապահությունում աշխատում են բանիմաց մարդիկ, որոնք, սակայն, չեն կարողանում ինչպես հարկն է կատարել իրենց պարտականությունները, որովհետեւ անշարժ բաժնից չեն ստանում համապատասխան փաստաթղթեր: Նրանք չունեն վարձակալական պայմանագրերի, դրանցում կատարված ուղղումների կամ փոփոխությունների վերաբերյալ գրավոր տեղեկագրերի ոչ մի օրինակ»:

6) «Բյուջեն հնարավոր չէ նախագծել առանց տեղեկությունների եւ փաստաթղթերի ամբողջական փաթեթի: Բյուջեն պատրաստվում է նախորդ տարվա ծախսերի եւ եկամուտների հիման վրա, այլապես դատապարտված է անհաջողության»:

7) «Պատրիարքարանում չկա կարեւոր փաստաթղթերը պահպանելու հուսալի համակարգ: Շատ կարեւոր փաստաթղթերի բնագրերը պահպանված չեն»:

8) «Պատրիարքարանի կալվածները ապահովագրված չեն պատահական կամ հնարավոր ոտնձգություններից, մի բան, որ կարող է տնտեսական խոշոր վնաս պատճառել եւ ֆինանսական կրախի առաջնորդել»:

Լուծումները.

1) «Ստեղծել ֆինանսական ակտիվի կառավարման մի խումբ՝ կազմված մասնագետներից, եւ դրա հսկողությունը դնել տնօրենների վրա, որի գիտելիքների եւ փորձառության մակարդակը պետք է լինի արտակարգ բարձր»:

2) «Վերաբանակցել եւ վերաշարադրել բոլոր իրավական պայմանագրերը, եւ վստահ լինել, որ այնտեղ արտահայտվեն արժեք/շահույթ հասկացությունները»:

3) «Պատրիարքարանում պաշտոնի կոչել մի փաստաբանի, որն ստանձնի հաստատության բոլոր իրավական հարցերը եւ անհրաժեշտության դեպքում համագործակցի այլ փաստաբանների հետ»:

4) «Հաշվարկները կատարել ակրուալ մեթոդի հիման վրա: Ներկայացնել ամսական, եռամսյակային եւ տարեկան ֆինանսական հաշվետվություններ: Կատարված բոլոր ծախսումների համար ստեղծել երկու պարտադիր ստորագրությունների առկայության համակարգ»:

5) «Օգտագործել հաշվապահական հեղինակավոր մի ֆիրմայի ծառայությունները՝ վերահսկելու բոլոր ներքին հաշիվները եւ ներկայացնելու իրենց տեսակետները: Հասարակությանը ներկայացնել այդ հաստատության տարեկան հաշվետվությունը»:

6) «Պատրաստել նոր բյուջետային հաշվարկ՝ հիմնված ակրուալ մեթոդի վրա»:

7) «Հատկացնել օդափոխիչ համարանով օժտված հրակայուն, անխոցելի ու անվտանգ մի սենյակ, եւ այնտեղ տեղավորել բոլոր փաստաթղթերի իսկական բնագրերը: Վերադարձնել եւ պատրիարքարանի հսկողության տակ դնել դրսում գտնվող բոլոր կարեւոր թղթապանակները»:

8) «Ստեղծել համակարգչային համակարգ բոլոր տեսակի վարձավճարումների, կալվածների ցուցակի, գործարքների, ծառայությունների եւ պայմանագրերի նկարագրության, հարկերի մուծումների եւ այլ նման կարեւոր տեղեկությունների մուտքագրման համար: Արդիականացնել եւ ավելի լավ կառավարել պատրիարքարանի ֆինանսական ակտիվը»:

ՀԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆՅԱՆ
«Կալիֆոռնիա կուրիեր»:

Գերմանացի գործարարները ընկերներ են փնտրում Հայաստանում

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Մայիսի 22-ին ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության ձեռնարկությունների զարգացման ու աջակցման գործակալությունում (EDIPA) աշխատանքները սկսեց գերմանա-հայկական համագործակցության հարցերին նվիրված գիտաժողովը: Գիտաժողովին մասնակցում է ԳԴՀ գործարարների պատվիրակությունը, որը Հայաստան էր ժամանել մայիսի 21-ին, նպատակ ունենալով ընդլայնել հայ-գերմանական գործարար կապերը, ուսումնասիրել Հայաստանի շուկայի հնարավորությունները ու գտնել գործընկերներ:

Գերմանացի գործարարների այցը կազմակերպել է «Լինդենաու» արտաքին տնտեսական խորհրդատվական ընկերությունը (AWBL), հովանավորել ԳԴՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը:

ՀՀ էկոնոմիկայի փոխնախարար Արմենակ Դարբինյանը հյուրերին ներկայացրեց Հայաստանի տնտեսության ներկա վիճակը, արդյունաբերության տարբեր ճյուղերում շարունակվող սեփականաշնորհման գործընթացը ու նրա արդյունքները, Հայաստանում առկա տնտեսական օրենսդրական դաշտը, բանկային ու հարկային համակարգը եւ այլն: Գերմանական պատվիրակության ղեկավար Լյուդվիգ Բաուերը հայտնեց, որ գերմանական ֆիրմաների հետաքրքրությունը Հայաստանի եւ ընդհանրապես տարածաշրջանի նկատմամբ աճում է, սակայն համագործակցության եւ գործնական կապեր հաստատելու համար անհրաժեշտ է հաճախակի կազմակերպել նման հանդիպումներ: «Մեզ Հայաստանը հետաքրքրում է նաեւ որպես մի երկիր, որտեղից գերմանական ֆիրմաները կարող են դուրս գալ տարածաշրջանի մյուս երկրների շուկաներ», ասաց պրն. Բաուերը:

ԳԴՀ գործարար պատվիրակության մեջ ընդգրկված են գերմանական հայտնի ու խոշոր ֆիրմաների ներկայացուցիչներ, այդ թվում բժշկական սարքավորումներ արտադրող «Դորնիեր Մեդիցինտեխնիկի», նավթի եւ գազի վերամշակման «Լուրգի» ֆիրմայի, ծրագրային ապահովման ու վերամշակման CLAIM ձեռնարկության, հանրահայտ «Հյոխաս» կոնցեռնի, «Հերբերթս» ֆիրմայի (որը հայտնի լաքերի ու օլիֆի արտադրությամբ) եւ այլն:

Հայ-գերմանական գործարար հանդիպումները կշարունակվեն մինչեւ մայիսի 25-ը: Այդ ընթացքում գերմանացի ձեռնարկատերերը կհանդիպեն Հայաստանի տնտեսական կառույցների ներկայացուցիչների հետ: Ինչպես հայտնեց EDIPA-ի տնօրեն Բորիս Հարությունյանը, նախատեսված են նաեւ այցելություններ Հայաստանի մոտ 30 ձեռնարկություններ, որոնք ցանկություն են հայտնել գտնել գերմանական գործընկերներ: Դրանց թվում են «Մասիս» տեքստիլ կոմբինատը, Արարատի գինու, Արմավիրի «Սարդարապատ» պահածոների, Իջեւանի [illegible] գործարանները, «Հայէլեկտրամեքենա» ձեռնարկությունը, «Էլեկտրոնսոր» ՓԲԸ-ն եւ այլն:

Մայիսի 25-ին գերմանական պատվիրակությունը նմանատիպ առաքելությամբ կմեկնի Թբիլիսի:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ
«Նոյյան տապան»

ՀԱՄԱՌՈՏ

Դիվանագիտական հարաբերություններ Հայաստանի եւ Էկվադորի միջեւ

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Բուենոս Այրեսում Էկվադորի Հանրապետության դեսպանատանը մայիսի 20-ին տեղի է ունեցել Հայաստանի Հանրապետության եւ Էկվադորի Հանրապետության միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման համատեղ արձանագրության ստորագրման արարողություն: Ըստ ՀՀ ԱԳՆ հասարակայնության հետ հարաբերությունների վարչության հաղորդման, արձանագրությունը ստորագրել են Արգենտինայում Հայաստանի դեսպան Վահան Տեր-Ղեւոնդյանը եւ Արգենտինայում Էկվադորի դեսպան Էդուարդո Մորա Անդան: Ստորագրման արարողությունից հետո իր կարճառոտ ելույթում Էկվադորի դեսպանը մասնավորապես նշել է, որ Էկվադորն առաջին լատինաամերիկյան երկիրն է, որը ճանաչեց Հայաստանի անկախությունը: Դեսպան Վ. Տեր-Ղեւոնդյանն իր հերթին նշել է, որ համոզմունք է հայտնել, որ Հայաստան-Էկվադոր համագործակցությունը վերընթաց զարգացում կապրի ընդգրկելով ամենատարբեր բնագավառներ:

Միացյալ հայկական ֆոնդի հերթական օգնությունը Հայաստանին

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ամերիկյան օդուժի ռազմական ինքնաթիռը Երեւան հասցրեց Միացյալ հայկական ֆոնդի հերթական մարդասիրական բեռները՝ 7,3 միլիոն դոլար արժողությամբ դեղորայք եւ բժշկական պիտույքներ, որոնք ամբողջությամբ նվիրաբերել է Քոնեկտիկուտի նահանգի «Ամերիքերզ» ընկերությունը: Սա 1989 թվականից ի վեր ֆոնդի մարդասիրական օգնությամբ Հայաստան առաքած 92-րդ ինքնաթիռն է, որոնք Հայաստան են բերել 182 մլն դոլար գումարի բեռներ: Նույն ինքնաթիռով Երեւան էին ժամանել ՀՄՖ-ի, ամերիկյան վերոհիշյալ բարեգործական կազմակերպության, Հարվարդի համալսարանի ներկայացուցիչներ դեղորայքը հանրապետության հիվանդանոցներին բաշխելու, ինչպես նաեւ ամերիկյան դեղագործական եւ այլ բարեսիրական ընկերությունների կողմից Հայաստանին հատկացվող դեղորայքի օգտակարության գնահատման վերաբերյալ ուսումնասիրություններ կատարելու համար:

ԵՐԵՎԱՆ

Ռուսաստանի քաղաքացին փախչում էր ծառայությունից եւ հայտնվեց ադրբեջանական գերության մեջ

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացի Սերգեյ Կրիվինցովի հետ, որը կալանավորվել է ապրիլի վերջին հայ-ադրբեջանական սահմանը խախտելու փորձ կատարելիս, Երեւանի զինվորական ոստիկանությունում մայիսի 22-ին կազմակերպվել էր լրագրողների հանդիպում:

ՌԴ Տուլայի մարզի բնակիչ Ս. Կրիվինցովի (ծնվ. 1978 թ.) խոսքերով, խուսափելով ՌԴ բանակում զինծառայությունից, տեղի տվեց իր հեռավոր ազգական ազգությամբ ադրբեջանցի Գաբիր Նասիրովի (մորաքրոջ ամուսինը) խոստումներին եւ ժամանեց Նախիջեւանի Շահբախսի գյուղ: Այստեղ, ինչպես նա նշել է, պայմանավորված երկու ամսվա փոխարեն նրան ուժով պահել են Գ. Նասիրովի զառամյալ ծնողների տանը եւ օգտագործել ծանր գյուղատնտեսական աշխատանքներում, ըստ որում գործնականում չկերակրելով:

Կրիվինցովը ոչ կապ է ունեցել Ռուսաստանում գտնվող հարազատների հետ, ոչ էլ միջոցներ մեկնելու համար: Սերգեյի խոսքերով, նրան անընդմեջ առաջարկել են ծառայության մտնել ադրբեջանական բանակի շարքերը, սակայն նման առաջարկներից նա կտրականապես հրաժարվել է:

Կրիվինցովի վկայությամբ, նա երկու անգամ փորձել է փախչել, բայց միայն երկրորդ փորձն է հաջողվել: Օգտվելով ձգձգված հարսանեկան հանդեսից, նա լեռներով հասել է սահման եւ դուրս եկել հայկական սահմանային պահակակետ, ուր եւ կալանվել է: Այնուհետեւ տեղափոխվել է Երեւանի զինվորական ոստիկանություն, որտեղ գտնվում է մինչեւ օրս: Սերգեյի խոսքերով, Հայաստանում իրեն ընդունել են անչափ բարեկամաբար, լավ են վերաբերվում եւ «կուշտ կերակրում են»:

ՌԴ քաղաքացի Կրիվինցովը ՀՀ ԱԳՆ միջոցով դիմել է Հայաստանում Ռուսաստանի դեսպանությանը: Նրա հետագա ճակատագիրը կլուծվի հայրենիքում: Այն հարցին, թե նա վախենո՞ւմ է արդյոք, որ իր դեմ կարող է դատական գործ հարուցվել դասալքության համար, Սերգեյը պատասխանեց. «Մարդ պետք է պատասխան տա իր արարքների համար: Այն բանից հետո, ինչ ինձ հարկ եղավ ապրել, ես պատրաստ եմ ոչ միայն կատարել իմ քաղաքացիական պարտքը, այլեւ կանգնել օրենքի առջեւ եւ կրել ցանկացած պատիժ»:

Կվերսկսվի «Հայկազունքի» հրատարակումը

ԵՐԵՎԱՆ, 22 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Մոտ ժամանակներս կվերսկսվի ՀՀ «Հայաստանի Արիներ» Հայկազունների ազգային սկաուտական-կադետական-սպորտային միության (ՀԱՄ) «Հայկազունք» պարբերականի հրատարակությունը: Ինչպես «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակցին հայտնեց ՀԱՄ-ի ատենապետ Լեւոն Մխիթարյանը, պարբերականում հիմնականում կհրապարակվեն նյութեր հայոց պատմության, հոգեւոր, մշակութային, ռազմական եւ տնտեսական թեմաներով: Պարբերականը լույս կտեսնի ամիսը մեկ անգամ: Ըստ Լ. Մխիթարյանի, «Հայկազունք»-ի վերահրատարակման գործում մեծ ներդրում ունի Երեւանի քաղաքապետ Վանո Սիրադեղյանը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակ[illegible]
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010 Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Ցրումը «Ազգին» պարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Անդրադարձ

«Արմենիա» բանկի շենքը՝ սոցիալական կառույց

«Ազգի» նախորդ համարում առիթ ունեցել ենք խոսելու «Արմենիա» բանկի զբաղեցրած տարածքի պատկանելիության հարցի շուրջ եւ այժմ, պատկերն ավելի ամբողջական դարձնելու նպատակով, ցանկանում ենք մի փոքր պարզաբանել, թե ինչո՞ւ է հենց այդ խնդիրը ներկայանում որպես հարցի լուծման միակ կամ բախտորոշ գրավական: Ինչպես ցույց է տալիս ժամանակը, պարբերաբար աճուրդների դրվող բանկից եւ փայատերերից առգրավված գույքը փաստորեն գրեթե չի վաճառվում, եւ այսօր «Արմենիա» բանկի լուծարային հանձնաժողովի գանձարանը համարյա դատարկ է: Ի դեպ, նման անարդյունավետությունն այնքան էլ զարմանալի բան չէ, քանզի առգրավված ունեցվածքի մի զգալի մաս ընդհանրապես տեղ չի գտել համապատասխան ցուցակներում: Այդ մասին ժամանակին վկայել են հենց իրենց «Արմենիա» բանկի աշխատակիցները, մեղադրելով ՀՀ դատախազությանը, մեղմ ասած, նման «անլրջության» մեջ: Ինչեւէ, մեկ-երկու տարիների ընթացքում շատ բան փոխվեց, եւ այդ թվում իրականացվեց նաեւ որոշ փաստաթղթերի զանգվածային անհետացման ծրագիրը: Կարծում ենք, որ ՀՀ նոր գլխավոր դատախազը պետք է «մակերեւույթ հանի» բոլոր հանգամանքները, քանի որ հարցը նախ եւ առաջ սոցիալական բնույթի է, եւ տասնյակ հազարավոր ավանդատուներ սպասում են խնդրի լուծմանը:

Եվ այս ֆոնի վրա առանձնահատուկ տեղ է գրավում «Արմենիա» բանկի տարածքը, որը ՀՀ դատախազության կողմից անտեսված է եղել հենց առաջին օրից: Առաջին առանձնահատկությունն այն է, որ տարածքի պատկանելիության հարցը լուծելով, կերաշխավորվի կտրուկ տեղաշարժ եւ սառույցը վերջապես կշարժվի: Ինչո՞ւ... Բանն այն է, որ տարածքը չափազանց թանկ շինություն է, որը վաճառելով կարելի է փակել եղած պարտքերի մեծ մասը: Որ տարածքը հնարավոր է վաճառել, վեր է կասկածներից, քանի որ այն մի լիակատար եւ ՀՀ-ում աննախադեպ բանկային կառույց է՝ հագեցված անհրաժեշտ բոլոր միկրոբյեկտներով: Միայն գանձախցի դռան արժեքը գերազանցում է 10 հազար դոլարը: Այսօր, երբ ՀՀ-ում հիմնադրվում են արտասահմանյան բանկերի ներկայացուցչություններ եւ ձեւավորվում են նոր հայկական բանկեր, կարծում ենք, որ նման պատրաստի եւ թափուր բանկի գոյությունը, անպայմանորեն «կօգտագործվի» նրանցից մեկի կողմից: Եվ անհրաժեշտություն չի զգացվի վաճառելու մի նոր պատմամշակութային շենք եւ հետո հարմարեցնելու բանկային գործունեության համար: Ավելորդ չէ նշել, որ «Արմենիա» բանկի տարածքը Երեւանի կենտրոնում է, ՀՀ կառավարության եւ նախարարությունների հարեւանությամբ:

Մեկ այլ առանձնահատկություն, որը նույնպես արժանի է հիշատակման: Այն 326243 ռուբլի հաշվեկշռային արժեքը, որը «Արմենիա» բանկը մուծել էր «Հայշրշինին», վերաբերում էր ոչ միայն նախկինում բանկի վարձակալած տարածքին, այլ ողջ քառահարկ շենքին: Փաստորեն եւ իրավականորեն «Արմենիա» բանկի լուծարային հանձնաժողովին պետք է փոխանցվի ոչ միայն վարձակալած (եւ ապա սեփականաշնորհված) հարկաբաժինը, այլ ողջ կառույցը: Նշենք, որ շենքի նկուղային հարկում գործում էր բարձրակարգ մի ճաշարան, որտեղ ամեն ինչ ստեղծված է ավանդատուների գումարներով:

Հասկանալի է, որ բանկի տարածքի հարցը պետք է լուծվի այսօր եւ օրինական ճանապարհով: Սակայն այսօր, երբ հարցը նոր է մոտենում օրակարգայինի կարգավիճակին, տարածքը վարձակալված է բոլորովին անկապ կազմակերպության կողմից, եւ հասկանալի չէ, թե որ հասցեով է փոխանցվում վարձը:

Բերվածը ընդամենը մի քանի օրինակ է շենքի հետ կապված բազմաթիվ խնդիրների շարանում: Յուրաքանչյուր պարագայի մասին կարելի է գրել ու գրել: Սակայն նույն այդ պարագաները հնարավոր է վերջնականապես եւ մեկ օրվա ընթացքում վերացնել, եթե օրինական կերպով լուծվի «Արմենիա» բանկի տարածքի պատկանելիության խնդիրը: Վերջ ի վերջո, եսեւում սոված ժողովուրդն է, որը 3 տարի շարունակ ստիպված է ինքնուրույն վարել առանձին հետաքննություն:

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

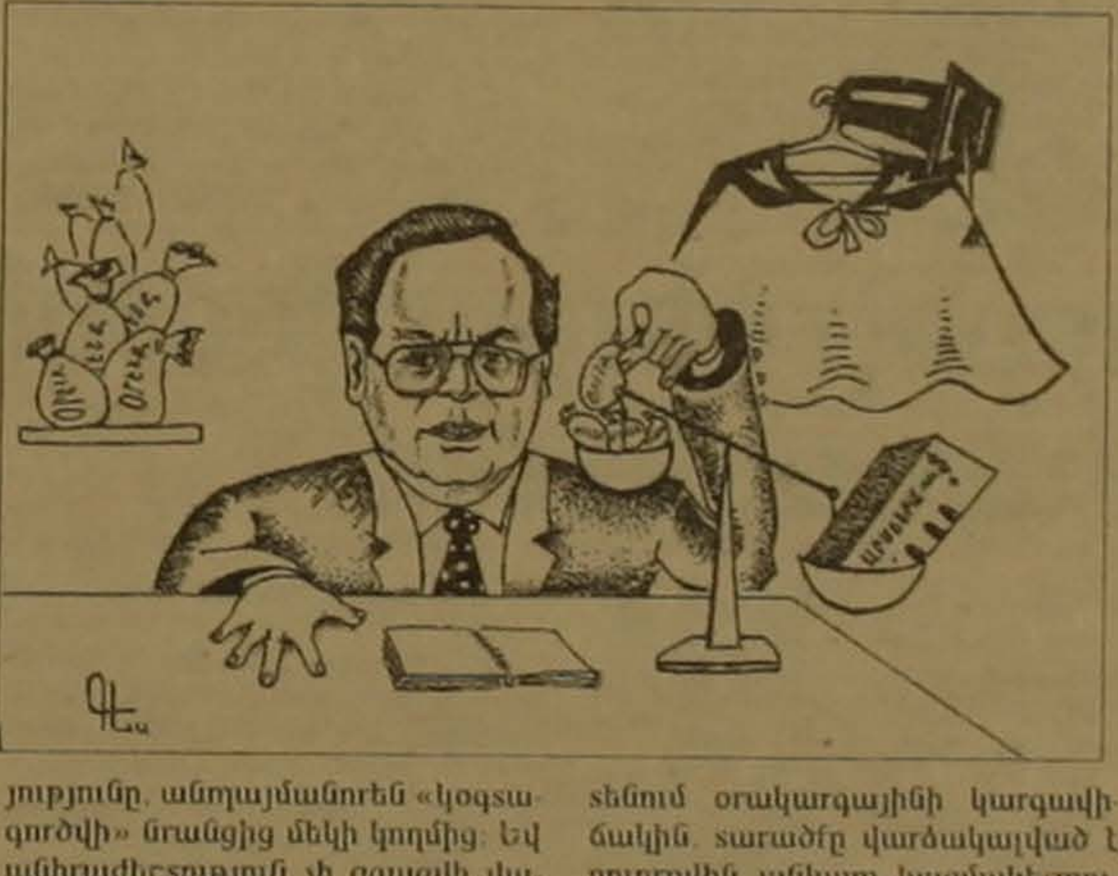

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ո՞ւր կորան Աղստեւի հովտի եղնիկները

Այս լուսանկարից ձեզ է նայում կովկասյան կամ արքայական ազնիվ եղջերուն: Իրոք որ արքայական: Աղստեւի հովտի զարդը... Անունը Մալիշ էր: Ապրում էր Դիլիջանի արգելոցում, բարձր ցանկապատի ներսում, շրջապատված իր հարեմով: Դիլիջանի արգելոցի այն ժամանակվա տնօրեն Լյուդվիգ Պետրոսյանը բերել էր Խոսրովի արգելոցից եւ փայփայում ու խնամում էր ինչպես հարազատ եղբորը... Ես Մալիշի ցեղակցին տեսել եմ ազատ բնության մեջ, գարնան արբունքի ժամանակ... Մի ժամանակ Աղստեւի հովիտը հարուստ էր կենդանական աշխարհով: Թավուտներում ու բացատներում արածում էին եղջերուների ու եղնիկների նախիրները, քարայծերը իրենց այծուկների հետ էին նստում արեւկա ժայռերի տաք ստվերներում: Ծմակում ծուղրուղ մրթմրթանն էր իշխում: Երբ հասնում էր մեղրատանձը, առաջին կաթած տանձերը նա էր անուշ անում: Ճարտիկ սկյուռիկները համարձակ վերուվար էին անում 300 տարեկան ջահել կաղնուտներում: Աղվեսը, նապաստակը, աքիսը, ոզնին յուրաքանչյուրը իր եփութափով էր զբաղված: Վարազները իրենց խայտաբղետ ձագերով կեսօրվա քուն էին մտնում տապալված կաղնու փչակում:

Կենդանական աշխարհի վրա մարդու ազդեցությունը անմիջական է եւ սուր: Կենդանիների մի խմբի թիվը ավելանում է, մյուսներինը՝ պակասում, երրորդները ոչնչանում են ամբողջովին: Մարդու ազդեցությունը կենդանիների վրա կենսագործվում է երկու ճանապարհով՝ ուղղակի հետապնդումով եւ ոչնչացմամբ, եւ անուղղակի ձեւով՝ փոխելով նրանց ապրելու պայմանները: Ուղղակի ազդեցությունը հիմնականում իրականացվում է որսորդական ընկերությունների ու որսագողի միջոցով՝ միս, մորթի ձեռք բերելու նպատակով: Դրա պատճառով որոշ կենդանիների, թռչունների քանակը կտրուկ պակասել է, իսկ առանձին տեսակներ՝ անհետացել: Հայաստանում, մինչեւ երրորդ հանրապետության հաստատումը ծրագրված կերպով լրացվում էր այս բացը: Այդ նպատակով Ուսուրիի երկրամասից Հայաստան ներմուծվեցին հարյուրավոր բծավոր եղջերուներ: Դիլիջանի անտառներում դրանց նախիրները լավ հարմարվեցին: Շատ մարդամոտ էին: Սակայն մարդիկ գիշատչաբար սկսեցին ոչնչացնել եղջերուներին: Արգելոցի աշխատողները հարյուրավոր հեկտարների վրա ցանկապատեցին, հսկիչներ դրեցին, սակայն դա էլ չօգնեց, եւ մի քանի տասնյակ տարի հետո ուսուրիական բծավոր եղջերուներին միայն երազում կարելի է տեսնել:

Նույն տխուր վախճանն ունեցավ մեկ այլ կենդանատեսակ: Գրեթե նույն ժամանակ ներմուծվեցին վայրի խոզերի բոլուկներ, որոնց բաց թողեցին կաղնուտներում ու ծմակներում: Սրանք եղջերուների պես միամիտ չէին: Կեռածանիք վարազների հսկողությամբ, մարդկային աչքից հեռու իրենց բները սարքեցին եւ Դիլիջանի առատ անտառներում սկսեցին բազմանալ: Նկատվեց մի հետաքրքիր երեւույթ. ընտանի մայր խոզերի սերունդներում սկսեցին երեւալ նաեւ սեւաթույր խալերով խոճկորիկներ: Բնությունն իրենն արեց՝ միավորեց վայրի, հարմարված եւ ուժեղ տեսակը ընտանի տեսակի հետ եւ առաջացավ մի նոր տեսակ՝ առողջ, մսատու եւ բնակլիմայական պայմաններին հարմար: Մի բան, որ շատ կենդանաբաններ տասնյակ տարիներով չէին կարող ստանալ: Բայց, ավաղ, վայրի խոզերի գլխին եւս կախվեց ոչնչացման վտանգը: Հիմա, չգիտեմ, գուցե ինչ որ հեռավոր մի ծմակում մնացել են վայրի խոզերի առանձին ընտանիքներ: Հուսանք, որ այդպես կլինի:

Մարդը իր տնտեսական գործունեությամբ կամ այլ ձեւի միջամտությամբ, հաճախ անգիտակցաբար ոչնչացնում կամ պակասեցնում է այս կամ այն տեսակի քանակը, որ բացասաբար է անդրադառնում նրա հետ ներդաշնակ կապի մեջ մտած մյուս տեսակների նվազեցմանը կամ բռնկմանը: Այսպես, վերջին տարիներին Աղստեւի հովտում խիստ կերպով պակասել է սովորական արտուտաքաղեի, ուրուրի, անգղի եւ կրծողներով սնվող մյուս գիշատիչների քանակը: Դրա արդյունքը եղավ այն, որ 1995 եւ 96 թվերին խիստ ավելացավ մկների ու առնետների քանակը, որն էլ առիթ դարձավ, որ կրծողները մեծ վնաս հասցնեն բանջարաբոստանային կուլտուրաներին: Կարտոֆիլի բերքի շուրջ 30 տոկոսը ոչնչացվեց հենց հողի մեջ: Առնետները ոչնչացնում էին ոչ միայն վայրի թռչունների ձվերն ու ձագերը, այլեւ հավանոցները: Անտառահատումներն Աղստեւի հովտում այնպիսի չափերի են հասել, որ անցած տարում ողջ Հայաստանում այնքան անտառ չեն կտրել, որքան վերջին երեք տարում Աղստեւի հովտում: Անտառների նման ոչնչացումը լիովին խախտելու է էկոհամակարգը: Այնպես է փոխվել կենդանական աշխարհի ապրելու միջավայրը, որ կենդանիների բազմաթիվ տեսակներ կանգնած են ոչնչացման առջեւ: Բազմաթիվ մեքենաներ, տրակտորներ, մարդիկ ու այլ տեխնիկա գիշեր ու ցերեկ վերուվար են անում անտառներում, բենզապողոցները ու տապալվող ծառերը ամենուր այնպիսի աղմուկ են գցել, որ անգամ խուլ ծմակներում, մի կերպ գլուխն ազատած գորշ արջը չգիտե ուր կորչի: Աղվեսները, փորսուղները, կզաքիսները, գայլերը եւ մյուս հասուկենտ գազանները չեն էլ հասցնում սերունդ տալու մասին մտածել:

Խոնավ ու տաք թավուտներում հարյուրավոր սերունդներ իրենց անտեսանելի բույնը հյուսած միջատները, բզեզները, զանազան մժղուկները, անձրեւաորդերը, վիրուսները, որ անտեսանելի իրենց գործն էին անում անտառի էկոհամակարգում՝ պարմացնում ու հարստացնում էին բուսահողը, զտում ու մաքրում աղբյուրները, ջրավազանները, ոչնչացնում պարազիտներին ու բազմաթիվ վնասակար ուտիճներին, ճանճերին, բրբուրներին, միջավայր ստեղծում օգտակար վիրուսների բազմացման, ֆլորայի ու ֆաունայի նորմալ կյանքի համար: Որքան բներ ու խորշեր են սրբվել, ձվեր ու սերմնաներ, կենդանի օրգանիզմներ ջրացել ու ոչնչացվել, դժվար է ասել:

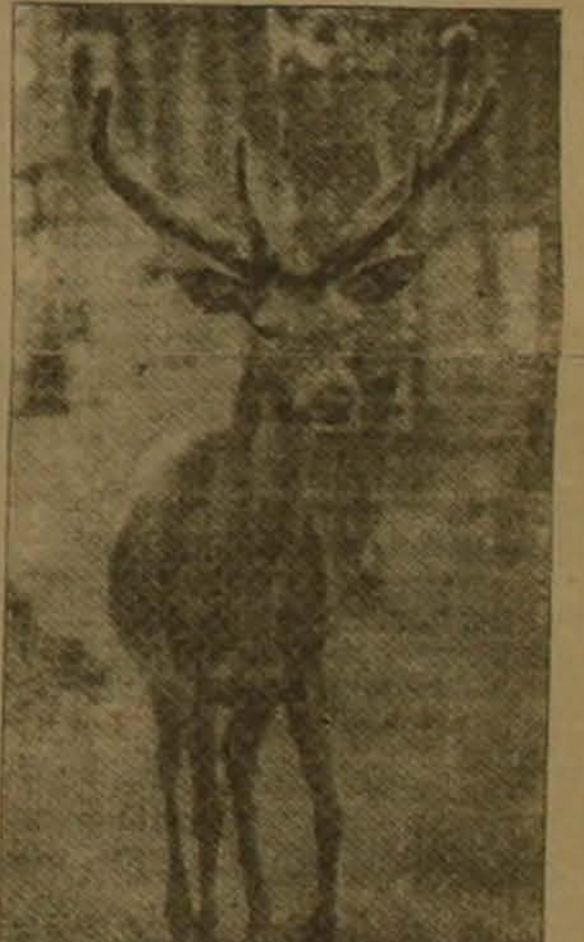

Գարնանը մի նոր չարիք է գումարվում անտառահատումներին. սունկ, դանձիլ, սինդրիկ, շուշան, խնկոր, բանջար հավաքողները լցվում են անտառներն ու բացատները: Հովտի քաղաքներում այնքան մարդ չի լինում, որքան անտառներում: Ամեն կողմից խաչաձեւում են արահետները, ոտքի տակ են տրվում թփերը, ծաղիկները, կանաչ գանգվածները ...

Եթե այսօր մենք ողջ ազգով չմտահոգվենք մեր բնությամբ եւ գործնական քայլերի չդիմենք, վախենամ, որ վաղը ուշ կլինի: Բայց միայն ազգովին բավական չէ: Անգամ նախարարությունը, տեղական մարմինները ի վիճակի չեն կանգնեցնել բնության արդեն սանձարձակ թափ ստացած ավերումները:

Հիմա մարդիկ Աղստեւի հովտում մտածում են ընտանիքները պահելու մասին: Փայտը փող է, հաց, հագուստ, տաքություն...

Ժամանակն է, որ պետությունը իր ձեռքը վերցնի էներգետիկ միջոցների ներմուծումը Հայաստան եւ այդ բազայի վրա փրկի անտառները: Պետք է վճռականորեն արգելել Աղստեւի հովտում բոլոր տեսակի հատումները: Կառավարությունը պետք է պաշտպանի ոչ թե եկամուտներ բնությունից, այլ ծախսեր [illegible] կանգնեցնելու եւ վնասները վերականգնելու համար:

ՕՆԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Դիլիջանի [illegible]
[illegible]

«Հայաստան» առողջարանը դարձյալ բացում է դռները

Վանաձորի «Հայաստան» առողջարանը վերսկսել է իր աշխատանքը: Ինչպես տեղեկացանք առողջարանի գլխավոր բժիշկ Սարգիս Ամիրյանից, կան որոշակի փոփոխություններ, որոնք կնպաստեն հիվանդների առավել լիարժեք բուժմանը:

Հին կաթսայատունը ժամանակակից պահանջներին այլեւս չէր համապատասխանում: Կառուցվել է նորը, որի շնորհիվ հնարավոր է մեկ ժամում 10 տոննա տաք ջուր մատակարարել ցեխաբուժարանին, ջրաբուժարանին, մյուս բուժական բաժանմունքներին: Ի դեպ, կաթսայատունն աշխատում է բնական գազով:

Ձեռք են բերվել նոր բուժսարքավորումներ նյարդային համակարգի, աղեստամոքսային հիվանդությունների բուժման համար: Առողջարանում կան մագնիսաթերապիայի եւ արտասահմանյան այլ սարքավորումներ, որոնք միակն են քաղաքում:

Ամբողջությամբ վերանորոգվել է ննջարանային թիվ 4 մասնաշենքը, որը համապատասխանում է ժամանակակից պահանջներին:

Այսօր առողջարանը միաժամանակ կարող է ընդունել շուրջ 100 հիվանդի: Դա, իհարկե, չի նշանակում, որ առողջները չեն կարող այն [illegible] Նրանց համար

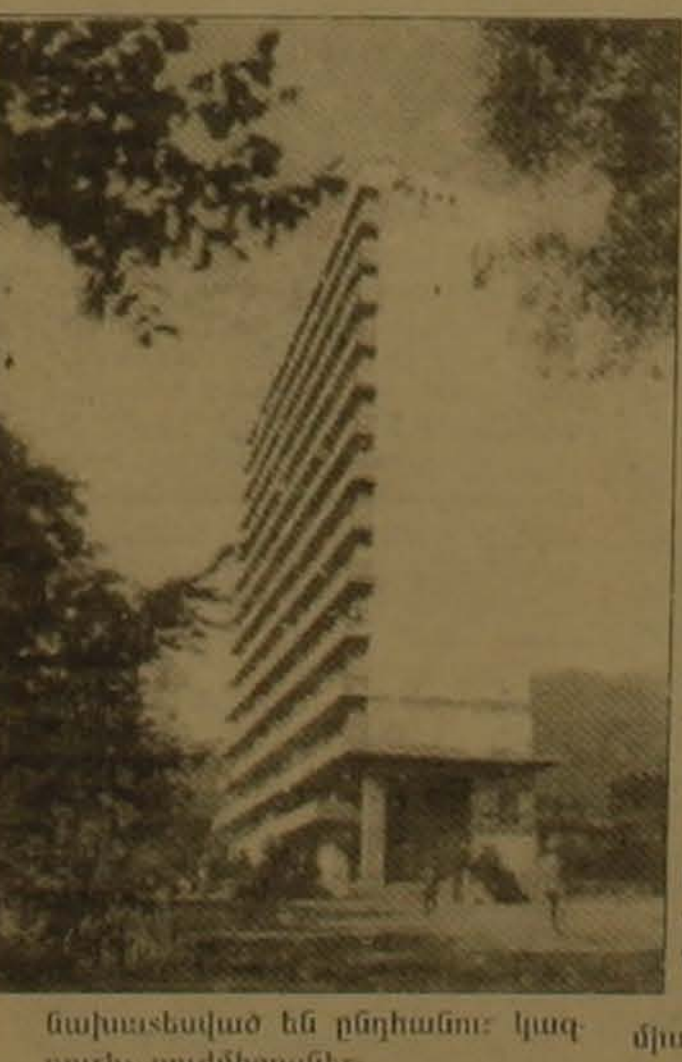

նախատեսված են ընդհանուր կազդուրիչ բուժմիջոցներ:

Շուրջ երկու ամսվա ընթացքում առողջարանի թիվ 2 մասնաշենքում տեղավորված ծերանոցը [illegible] եւ մինչեւ տարվա վերջ [illegible] եւս 75 տեղ, ու կարող են հանգստանալ եւ բուժվել ցանկացողները:

Իր բուժական հնարավորություններով «Հայաստանը» միակն է հանրապետությունում, որն ունի տորֆացեխաբուժարան, գործում են նաեւ հանքաբուժարանը («Լոռի» հանքային ջուր), արհեստական լոգանքները, ֆիզիոթերապեւտիկ, պարաֆինով բուժման, ֆիզիոլոգիական լիցքաթափման եւ մյուս բաժանմունքները:

Առողջարանում կարող են բուժվել նյարդային համակարգի, աղեստամոքսային հիվանդություններ, կանացի չբերություն եւ տղամարդու անպտղություն, ողնաշարային տարբեր հիվանդություններ եւ այլն:

Ստեղծված են բոլոր պայմանները, որպեսզի ցանկացողները 18 օր լիարժեք բուժում ստանան եւ օրական 4 անգամ բարձրորակ սնունդ:

Պարոն Ամիրյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ դոլարի համարժեքով ուղեգրի գինն էժան է անցած տարվանից:

Ուղեգրեր են տրվում նաեւ միայն բուժման համար, որը գրեթե եռապատիկ էժան է լիարժեք ուղեգրից եւ որից կարող են օգտվել բոլոր ցանկացողները:

Մնում է հուսալ, որ տարեցտարի ավելի կատարելագործվող «Հայաստան» առողջարանի շնորհիվ Վանաձորը վերջապես կդառնա առողջարանային քաղաք:

ՍՈՆԱՏԱ ԵՐԵՄՅԱՆ

ԱԶԳ

Արշակ Չոպանյանի գեղարվեստական ժառանգությունը

Իր բազմարդյուն գործունեության մյուս մարզերի համեմատությամբ Ա. Չոպանյանի ինքնատիպ գեղարվեստական ստեղծագործությունը թերեւս առաջնակարգ տեղ չի գրավում, բայց բնավ թերագնահատելի չէ: Նա թրթռուն բանաստեղծ էր, արձակ բանաստեղծության կատարյալ վարպետ, պատմվածքի, գեղարվեստական ակնարկի կախարդիչ հեղինակ: Անպտուղ չէին նրա փորձերը նաեւ թատերագրության ասպարեզում:

Չոպանյանի բանաստեղծությունները պոլսահայ մամուլում երեւալ սկսեցին 80-ականների վերջերին «Չորքոտանվո մը օրագիրը» ընդհանուր խորագրի տակ, այնուհետեւ լույս աշխարհ եկան «Արշալույսի ձայներ», «Թրթռումներ», ավելի ուշ՝ «Քերթուածներ», «Տղու հոգիներ» ժողովածուները:

Չոպանյանի գրական սկզբնավորության բնութագիրը դիպուկ տալիս է Զարուհի Գալեմքարյանը իր «Հասկաքաղում»: Նա գրում է. «Չոպանեանը, կարելի է ըսել տակավին անորթխած՝ բանաստեղծ երեցներու կողքին, ուներ քիչ մը անխնամ երեւույթ, իբրեւ մեկը՝ որ կապրեր ամպերուն մեջ: Հետզհետե անոր լարերուն արձագանքները կուգային հայ տուներէն ներս՝ լեզվի քնքութեամբ մը որ հոգիներ կը վրդովեր: Ան կ'երգեր աստղերը, Ոսփորի լազուարդ ջուրերը: «Մասիսի» մէջ հրատարակուած իր քերթուածները արձագանք կը գտնեին ընկերական հաւաքույթներու մէջ: Այսօրվա պես կը հիշեմ. «Աստ, բայց մի մոռնար զիս» բանաստեղծութիւնը... Կը հիշեմ նորէն մեր սիրելի Զոհրապը, Օտեանը, Կամսարականը եւ ուրիշներ որոնց շուրթերու վրայ հանկերգ դարձած էր «Աստ, բայց մի մոռնար զիս»-ը: Անոնք Չոպանեանի բանաստեղծութեան խորագիրն էին առած իբրեւ իրար բարեւելու ձեւ մը»:

Առաջին ժողովածուն բացվում է «Ադամա վիշտը» գողտրիկ քերթվածով: Ադամը նախանձում է սեփական որդուն, որովհետեւ նա մայր ունի, իսկ ինքը՝ ոչ: Դա իր մորը կորցրած որբուկի վշտի սուր արտահայտությունն է, վիշտ, որ անմար անթեղված էր հասակն առած մարդու հոգու խորքերում: Մի զգացում, որ բանաստեղծի համար խիստ անձնական բնույթից՝ նրա գրչի տակ ստանում է ընդհանուր մարդկային հնչեղություն:

Այս ժողովածուի քնարական կերտվածքների մեծ մասը քնքուշ, կարծես շշուկով արտասանվող, միայն բանաստեղծի հոգու խաղաղեցմանը կոչված կտորներ են, երբ փոքր-ինչ ականջ ես դնում այդ մենախոսությանը, նա ստանում է նոր գունավորում, հնչել են սկսում համամարդկային լարերը: Ահա «Կաղանդի նվերը»,– Կաղանդի առթիվ գթության հրեշտակը մի որբուկի նվեր է առաջարկում, իսկ սա հիշում է իր հանգուցյալ մայրիկին, որը Կաղանդի գիշերով տաքուկ գրկում էր զավակին, անուշ համբույր դրոշմում նրա ճակատին: Եվ որբուկը ասում է հրեշտակին:

«Չեմ ուզեր ձի, պատկեր, նուշ,
Մորս համբույրն ինծի տուր»:

Անհիմանալի մի տրտմություն՝ շղարշի նման, թեթեւ ու երբեմն էլ թանձր մառախուղի տեսքով՝ նստած է բանաստեղծի քնարական հերոսի հոգու խորքում: Մեկ երազում է հեռավոր ու ամայի ծովերի մեջ բյուրեղյա պալատ՝ «հավիտեան փակ առ մարդիկ, բոյն առանձնութեան» («Երազ»), մեկ քաշվում է իր սենյակի պատերից ներս եւ իրիկնադեմի արեգակի մահվան սուգն է երգում («Տրտմութիւն») եւ մահու չափ տրտմել է ուզում («Տրտմութեան տենչ»), մեկ էլ գոչում է «պետք է մեռնել» եւ կարծես, անմիջապես ցնցվում է մահվան արհավիրքից, ու կյանքի անհատակ սերն է նորից տիրում սրտին: «Պետք է մեռնիլ» քերթվածի մեջ հենց կյանքի այդ սերն է շեշտված: «Թողեք սովկալ մահվանէ»,– բացականչում է բանաստեղծը:

«Ո՜վ, ստախոս են անոնք, որ հռչակեն
տենչ մահուան...
– Ո՞վ ըսաւ թէ գերագոյն հեշտութիւն
Ննջացումն է, թէ մահն է մեծ հանգիստ
ու մեծ քուն.
– Ինծ կը թուի թէ ոսկերս պիտի հողին
մէջ սարսռան,
Երբ ծաղիկներ բուսնին վրաս եւ երբ
զգամ աղջկան
Մանրիկ ոտք մը, որ շիրիմիս վրա կոխէ
ու անցնի»:

Ռուսսոյին ընդօրինակելով, Չոպանյանի քնարական հերոսը մարդու դժբախտության սկիզբ է համարում այն օրը, երբ քաղաքակրթություն կոչվածը նրան կտրեց բնությունից. եվ դրանից հետո «սակայ դաստրու բաժնուեցան, ոմանք հափրեցան ոսկի ծեղուններու տակ, այլք խրճիթներու մէջ տուայտեցան. մարդիկ հետզհետէ հեռացան բնութենէն» («Հանդիպում»): Արդյո՞ք կա փրկություն, երբ «կոյս իրականութիւնը, որ իր սգեղ մերկութեան մէջ կը կանգներ իր առջեւ, ճակտին թքնելով իր ցուրտ քրքիջը», երբ շոգիանում են բաղձանքները, գունաթափվում անուրջները, ավերակների շեղջակույտի են վերածվում ջախջախված հույսերը: Փրկությունը քնարական հերոսը գտնում է գերերկրային երեւակայության մեջ, որը մատչելի է շատ քչերին, եւ նրա քույրերի՝ երկնային երաժշտության ու սուրբ բանաստեղծության մեջ («Երջանկության աշխարհը»):

Իբրեւ գրող ձեւավորվող Չոպանյանը հենց ի սկզբանե փորձում է պատասխան տալ այն հարցին, թե ինչ հարաբերության մեջ է ստեղծագործողը գործնական կյանքի հետ: Հենց այդ հարցն էլ երկար ժամանակ ուղեկցելու է նրան: Բանաստեղծի հերոսներից մեկը «իր երազողի անճարակութեամբ» հարում է բանաստեղծության «մահապատ դպրոցին» եւ բնավ պիտանի չէ «գործնական կեանքին համար», բնականաբար, հասնելով աղքատության դուռը («Սեր ու մահ»): Ինքնաբացահայտման հստակ շեշտը կրող այս բանաստեղծությունը եզակի երեւույթ չէ: Նման հարցադրումների պիտի հանդիպենք շատ ուրիշ գործերում, մասնավորապես «Թուղթի փառք» վիպակում եւ «Քերթուածներ» հատորում: Առհասարակ, Չոպանյանի բանաստեղծությունը, որ մերթ սավառնում է եթերային վերնագավառներում, մերթ իջնում կենսապաշտության իրական հողի վրա միանգամային իրապաշտորեն արտացոլում է նրա բուն էությունը, նրա հոգու ճշմարտությունը, որ ռոմանտիկ էր միանգամայն ու ռեալիստ՝ միաժամանակ:

«Թրթռումներ» ժողովածուի մեջ էլ բավականին շատ երեւակայական էակներ են ապրում, որոնք իրենց երազներն են համբուրում եւ գրկախառնվում քնածին տեսիլների հետ, ծնում «երանութիւնը տրտմութեան», անրջում «փախուստ» եւ մենություն: Բայց մեկ էլ հանկարծ խայթական մի պատկեր նորից իրականության վրա է փռում իր թեւերը («Այս պահը»).

«Ինչ որ մերն է, մերը համակ,
Ներկան է որ ջինջ է հիմա...
Ի՜նչ փույթ, բավ չէ՞ որ այս պահուն
Երջանկութիւնն ունինք մեր քով
Մոռնանք անոտն ու խրխլուն,
Արբենանք այդ շիթ մը հեշտանքով»:

Եվ կամ «Ճերմակ հնչեակ» քերթվածում բանաստեղծական, զգացողության մի քնքուշ թարմություն ջերմացնում է հոգին. Ննջարանում քնած է դեռատի գեղեցկուհին, այնքան գեղեցիկ ու այնքան խաղաղ, որ՝ այգը, ահա, բացվել է, պետք է այդ սենյակը եւս մտնի, բայց նրա տեսքից...

«... Առավոտն, հափշտակված, հորդառատ
Իր լուսացայտքը ներս թափել կը վարանի»:

Հեղինեի գեղեցկությունը շեշտելու համար, Հոմերոսը օգտագործում է մի հնար, որով զառամյալ ծերունիների շփոթմունքն է նկարագրում գեղեցկուհու տեսքից: Չոպանյանն էլ գեղեցկագիտական գյուտ է արել՝ արեգակի շփոթմունք-վարանումի միջոցով ներկայացնելով չքնաղ էակի գեղեցկությունը:

Ժամանակի շատ հայ մտավորականների մոտ Ա. Չոպանյանի անունը, իբրեւ ստեղծագործողի, կապակցվել է զուտ էսթետիզմի հասկացության հետ: Այդ մասին կան տարբեր վկայություններ: Իրականությունը, սակայն, ուրիշ է: Թե իբրեւ քնարերգու, թե իբրեւ արձակ բանաստեղծություն կերտող, հեքիաթ-պատկերների հեղինակ, Չոպանյանը իբրեւ ենթահող միշտ ունեցել է ընկերային կյանքը, նրա արատները եւ անհավասարությունները, որոնք էլ կազմավորել են իր պատկերած հերոսների հոգեկան նկարագիրը: Արդեն առաջին իսկ ժողովածուն տալիս է դրա փայլուն օրինակները:

Հատկանշական են «Պատուհանին քերթուածը» եւ «Պատկերներ» շարքը, որոնցում նա ջղուտ շօշափում է իրական հողը: «Պատուհանները», ասես, անձնավորվում են, եւ նրանցից յուրաքանչյուրը ընկերային հստակ վիճակ է մարմնավորում: Պատուհանների արտաքին տեսքից հեղինակը անում է խոր ու լայն ընդհանրացումներ, սեփական ապրումներն ու գաղափարները դնելով դրանց մեջ:

«Տե՛ս, սա աղտոտ պզտիկ պատուհանը. փայտերն որդոտած են եւ ապակիները փոշոտ, կոտրտած, վարագույրի ստվերն իսկ չկրեր... Խրճիթի մը նայուածքն է ան, թշուառութեան նայուածքը»: Եվ այսպես հերթով. պատուհան կա, որ եկեղեցունն է, եւ կա, որ «ինչ փայլ, ինչ շքեղութիւն այդ պատուհանին մէջ, որ շէնքին մարմնոյ վրայ կարծես ծաղիկ մըն է փթթում... Ապարանքին մը նայուածքին է ան, կենսախայտ նայուածքը»:

Պոլսի ընկերային կյանքի փոքրիկ դրվագներ են համախմբված «Պատկերներ» շարքում: Դրանք ավելի շուտ լուսանկարչական կադրեր են, որ արված են կենդանի բնատիպարներից եւ պարունակում են նատուրալիստական վերլուծության որոշակի տարրեր, բայց եւ շահեկան են ընկերային անարդարությունների մերկացումների ուժով:

Արեւմտահայ 80-ականների համար տիպական այս մեթոդի էությունը եւ բուն իմաստը պարզաբանում է Գրիգոր Զոհրապը: «Ու գրականութեան մէջ մանավանդ, նոր լրագրութիւնը իր մեծ բաժինը բերաւ,– գրում է նա,– յեղաշրջելով առջի կարգն ու սարքը, ընկալեալ ձեւերը, հին քերականներու հաստատած ոճն ու տարազը, որդնակեր արմատները այդ խարխուլ ծառին որ իր հյութը չէր առներ ժողովրդին սրտէն, այն միայն որ կուտա առողջ հյութն ու անթառամ բողբոջումը:

Գրականութիւնը նոր լրագրութեան համար, պարտք այն անխարդախ հայելին ըլլալ, որուն մէջ հասարակութեան բարքը կը ցոլանա, մութ սենեկի մը մէջ պահուած ապակին որուն վրայ անոր կեանքին հարազատ լուսանկարը կը գծագրուի հետզհետէ վայրկենական պատկերներու անհատնում շարք մը ձեւացնելով, ու անոր հարափոփոխ դէմքին ամէն կծկումները մասնանիշ կըլլան, կը վերլուծուին»:

Ինքը՝ Չոպանյանը, մի առիթով ասել է, թե կյանքը բազմագույն է, ունի սեւ եւ ճերմակ, ուրեմն եւ գրականությունը հարազատ արտացոլումը կլինի կյանքի, եթե արտահայտի զույգ կողմերն էլ: Հենց այդ սկզբունքի մարմնավորման օրինակ է «Թուղթի փառք» վիպակը, որը որոշակիորեն ինքնակենսագրական բնույթի է: Վիպակի հերոսը «տառապերժ պաշտումով մը հարած է» գեղեցիկի դավանանքին եւ գրականությունը սիրում է «ինքն իրեն համար»: Դրանով էլ վաստակել է փառք: Բայց պարզվում է, որ դա ընդամենը «Թուղթի փառք» է, որը իրականության հետ առաջին իսկ բախումից հետո փլվում է հերոսի իսկ համար ու նրա ներսում:

Վիպակը, թեպետ ոճերի հյութեղ առատության, թույլ է արվեստով այն պատճառով, որ հեղինակը վրիպել է բովանդակությունը հասարակական հնչեղության, ընկերային ընդհանրացման աստիճանին բարձրացնելու հարցում: Ըստ մտահղացման հերոս-բանաստեղծի դրաման տեղի պիտի ունենար այն պատճառով, որ հասարակությունը մերժելու էր ճանաչել նրա բանաստեղծական փառքը, որպես անգործնական եւ անպիտանի՝ կյանքի համար: Հեղինակին չի հաջողվել հասնել այդ ընդհանրացման: Նրա հերոսը դրամա է ապրում, պարզապես այն բանի համար, որ սիրած աղջիկը ուրիշին է նախընտրել, որն ավելի գեղեցիկ էր: Այսինքն՝ բնական մի լուծում, որի մեջ ընկերությունը որեւէ հանցանք չունի:

Հերոսի եւ հասարակության բախման խնդիրը շատ ավելի հաջող է լուծված «Մութ խավեր» թատերախաղում: Թե վիպակի, թե թատերախաղի մտահղացումները գրեթե կրկնվում են: Առաջինում հեղինակը ձգտում է ապացուցել, որ անհնարին է սերը հասարակական տարբեր խավերի պատկանող անհատների մեջ՝ ընկերային իրականության պատճառով, երկրորդում նա ջանում է համոզել, որ հասարակության տարբեր խավերի պատկանող անհատները, եթե նույնիսկ սիրում են միմյանց, միեւնույն է, ընկերային իրականության մեղքով դատապարտված են անջատման:

«Մութ խավերի» գործողությունը տեղի է ունենում Պոլսում 80–90-ական թվականներին: Սա արդեն ինքնըստինքյան կարեւոր քայլ էր արեւմտյան թատրոնի ասպարեզում, որի ժամանակակից թեմայով խաղացանկը շատ աղքատիկ էր: Մի առիթով խոսելով Պետրոս Դուրյանի «Թշուառների» մասին, Չոպանյանը գրում էր. «Ամենէն առաջադիմական քայլն է որ առած է բանաստեղծը, վերջին հրաժեշտ տալով պայմանադրութեանց եւ առասպելներուն, եւ իր հանդուգն ձեռքով բանալով իրական կյանքի լայն ճամփան»: Հենց ինքը՝ Չոպանյանը գնաց նույն ճանապարհով:

«Մութ խավերի» Արմիկը ողբերգականորեն զոհ է գնում այն պատճառով, որ համարձակվել էր սիրել վերնախավի ներկայացուցիչ Օննիկին եւ փորձել մուտք գործել հասարակության այդ ունեւոր դասը:

Ահա այդ դասի անդամների հակազդեցությունը: Առաջին տեղում է տեր Զաքեոսը: «Արմիկը իր դասու մէջ փնտրելու է... իրեն համար կեանքի ընկեր մը... Այսօր Օննիկին խոսք տալու ենք, որ իր կեանքը իրեն բոլորովին անյարմար աղջկան մը չկապէ»,– ասում է քահանան: Իսկ անբարոյական ու դատարկամիտ մեկն էլ այսպես է խոսում. «Օննիկ էֆենտին հմուտ արհեստաւոր մը, բարձր դիրք եւ ազնիւ նկարագիր ունեցող անձ մըն է, անոր տեղը պատրաստ է մեր բարձրագոյն խորհրդին մէջ, անոր պես մարդիկ պետք է մտցնել մեր ղեկավար մարմիններուն մէջ, որպեսզի մեր ազգը յառաջադիմէ: Լաւ չէ որ ան երթայ կորսվիլ խոնարհ ու տգետ մարդոց դասակարգին մութ խավերուն մէջ...» Ամբողջ այս վերին դասը կռվով ու խանդով աշխատում է «խելքի բերել» Օննիկին, կանգ չառնելով միջոցների առջեւ: Արմիկին զրպարտում են: Օննիկը լքում է նրան եւ ամուսնանում «հավասարի» հետ: Բայց «սեր» ասած բանը իսպառ բացակայում է: «Մարդ էրիկ կ'առնէ նե՝ սիրելո՞ւ համար կ'առնէ: Փարա, հասկցա՞ր, փարայի համար կ'առնէ էրիկը»:

Թատերախաղը բեմադրվեց Պոլսում մի քանի անգամ: Գտավ բավականին մեծ ընդունելություն: Լեւոն Բաշալյանը չափազանցության մեջ ընկավ, նույնիսկ այն հռչակեց «հանգրուան մը հայ թատրոնին պատմութիւնը գծող ելեւէջավոր պատմութեան մէջ, սահմանաքար որու երկու ուղիներու զիրար կտրած տեղը կանգուն սլաքով մը ցոյց կուտա ճամփան ուսկից եկած ենք եւ այն որուն հետեւելու է»:

«Մութ խավերի» հեղինակը չի բավարարվում կյանքի իրապաշտ պատկերը գծելով: Նա ընկերային անարդարությունների դեմ պայքարի է կոչում: Թատերախաղի հերոսներից մեկը այսպիսի ընդհանրացում է անում, որը, հասկապես, հենց հեղինակի հայացակետն է. «Դարերէ ի վեր գայլ-մարդը գառնուկ-մարդը կ'ուտէ: Խեղճ աղջիկ, գառնուկ մըն է եղեր... Պետք է գառնուկ չըլլալ, պետք է կռվիլ, պետք է գայլին դեմ գայլ ըլլալ»:

Ընկերային անարդարությունների եւ, առհասարակ, հասարակության բարախապալարների դեմ պայքարի անհրաժեշտությունը փայլուն արտացոլում է գտել Չոպանյանի «Պզտիկ հայ գեղջուկին պատահարը» հեքիաթի մեջ:

Հազիվ 12 տարեկան փոքրիկ գեղջուկը դառնացած է կյանքից. տեսել է, թե ինչպես են թուրքերը սպանել իր հորը, եւ ինչպես են նրանք առեւանգել իր դեռատի քրոջը, թքել դիակների կույտերի վրա: Մինչ այդ, սակայն, հարցասեր պզտիկը միշտ ուզեցել է իմանալ, թե «ինչո՞ւ իրենց գիւղին ծեր վաշխառուն, այդ այնքան տգեղ ու չար մարդը, երջանիկ կեանք մը կ'անցնէր, մինչդեռ իր հայրը, որ բարի մարդ մըն էր, օրն ի բուն իր արտի թրդումին վրայ կքած, հազիվ կտոր մը հաց կը գտնէր իրեն ու իր ընտանիքին համար», թե «ինչո՞ւ մարդիկ տաճիկներու եւ հայերու բաժնուած էին, եւ ինչո՞ւ առաջինները... վերջիններուն ճակտին քրտինքովը կ'ապրէին»: Հայրը միշտ պատասխանել էր, թե երկնքում նստած ծերունի պապիկը՝ Աստված է այդպես կամեցել, նա արդարամիտ է եւ իմաստուն:

Դառնացած ու վրդովված պզտիկը գնում է Աստծո մոտ բողոքի: Կաղանդի գիշերով տեղ է հասնում եւ տեսնում, որ ճոխ սեղանների շուրջ նստած են նախկին խարդախ գյուղապետը, հրեշ վաշխառուն, արյունարբու թուրք սեղանավորներն ու սուլթանները: Բայց՝ ոչ մի արդարամիտ, կյանքում կեղեքված մարդ չկար սեղանների շուրջ:

«Տեսա, որ բարիները կը տառապեն հոն, եւ չարերը երջանիկ են ու հզոր: Եկած եմ քեզի հարցնել այս անիրաւութեան բացատրութիւնը,– զայրույթով եւ ընդոստ խոսում է պզտիկը, դիմելով Աստծուն: – Բայց կը նշմարիմ, որ հոն քո սեղանդ ընդուներ ես ոչ թէ մեր աշխարհին դժբախտները, այլ սրիկաներն ու ճիվաղները: Իրա՞վ է ուրեմն որ դուն մարդոց հայրն ես, իրա՞վ է որ դուն բարի ես: Պատասխան տուր»:

Աստվածը հրամայում է դուրս նետել «այդ պզտիկ ստահակը»: Իսկ սա բռունցք է ցույց տալիս եւ թքում: Երբ գահավիժում է դեպի անդունդը, մի «մթին դեմք», «սեւ ու տաք թեւերով» բռնում է նրան ու ասում. «Եկուր ինծի հետ, ես Վռնդուածն եմ ու Ապստամբը, ես եղբայրն եմ դժբախտներու, եկուր ինծի հետ, մենք պիտի կործանենք Աստծո Տունը»:

«Մթին դեմքը» ճիշտ նույն Սատանն է, որի կերպարի մասին դրվատանքով էր խոսել Ա. Չոպանյանն իր հոդվածներից մեկում, երբ վերլուծել էր Ալֆրեդ դը Վինյիի «Էլոա»-ն: Ի տարբերություն ֆրանսիական գրականության այդ հերոսի, որը սոսկ ազատության ու արժանապատվության մարմնավորումն է, Չոպանյանի «մթին դեմքը» ընկերային չարիքի, հասարակական բարախապալարի դեմ ապստամբող է:

«Մութ խավերից» մինչեւ «Պզտիկ հայ գեղջուկին պատահարը» հեքիաթը պարունակում է ստեղծագործական մի բեղուն շրջան, երբ Չոպանյանը թե՛ իր ինքնատիպ ստեղծագործություններում, թե գրադատական հոդվածներում եւ ուսումնասիրություններում, որոնց դեռ կանդրադառնանք, տակավ առ տակավ գրեթե ամբողջովին կենտրոնանում է ընկերային չարիքի մերկացման եւ սեփական ժողովրդի կեղեքման դեմ ընդվզումի հարցերի վրա:

Նշանավոր է «Քանի մը օր Պարսիզակում» գեղարվեստական ակնարկը, որտեղ Չոպանյանը փայլուն լուծել է ժանրին յուրահատուկ նրբին խնդիրները: Այդ ակնարկը այսօր էլ պահպանում է իր գեղագիտական արժեքը: Բնության գեղանի պատկերների եւ մետաքսի գործարանի հայ բանվորուհիների ընկերային չարքաշ վիճակի, անմարդկային պայմանների, չնչին աշխատավարձի դիմաց մարմինն ու հոգին մեռցնող աշխատանքի հակադրությամբ հեղինակը հասնում է ընկերային ախտի ցուցադրման արդյունքին:

Ազգային ազատագրության խրոխտ երգ է «Որոր մայր Հայաստանին» քերթվածը, որը շրջադարձ նշանավորեց դեպի հայրենասիրական ու քաղաքացիական բանաստեղծությունը հենց Չոպանյանի իսկ ստեղծագործության մեջ: Ավելին, համիդյան ջարդերից անմիջապես հետո գրված այդ գործը լուսարձակի նման լուսավորեց արեւմտյան պոեզիայի հետագա վերելքի ճանապարհը՝ իր պայքարի կոչող շնչով ու լավատեսական ոգով:

«Մութին մէջէն պիտի ցցվիս
հաղթական,
Աչքերդ աստղեր պիտի դառնան ու
ցոլան,
Վերքերդ վարդ պիտի ըլլան հոտավէտ
Ու լոյս պիտի թափի ճերմակ մազերէդ:
Պիտի կանգնիս ճամբաներուն բերանը,
Պիտի քանդես բնութեան սեւ խորանը:
Ոտքի՛ ելիր, ցաւերդ երկունքն են հսկա,
Ո՜վ մայր, աշխարհ մը ծոցիդ մէջ կը
խլրտա»:

(շարունակելի)

ԿԱՐԼԵՆ ԴԱԼԼԱՔՅԱՆ

ԱԶԳ

միջազգային

Սկիզբը էջ 1

Ըստ երկրի սահմանադրության, «Շորայե Նեգահյաբանը» կազմված է 12 անդամներից: Նրանցից 6-ը Իսլամական հեղափոխության առաջնորդի նշանակած բարձրաստիճան հոգեւորականներ են, մյուս 6-ը՝ տարբեր ճյուղերի իրավաբաններ, որոնց խորհրդարանի հաստատմանն է ներկայացնում դատական իշխանությունը: «Շորայե Նեգահյաբանը» 10-օրյա ժամկետով քննարկելով առաջադրված 238 թեկնածուների համապատասխանության հարցը, հաստատեց միայն իշխող վարչակարգի տարբեր հոսանքների կողմից ներկայացված 4 թեկնածություն: Իրողություն, որը խիստ բացասական արձագանք գտավ, մասնավորապես, ազգայնական կողմնորոշում ունեցող ուժերի մեջ: Վերջիններս «Շորայե Նեգահյաբանի» նման որոշումը համարեցին անօրինական, ազգաբնակչության ընտրելու իրավունքների ոտնահարում, պահանջելով հստակ բացատրություններ մերժումների վերաբերյալ:

Մայիսի 8-ին «Շորայե Նեգահյաբանի» քարտուղար այաթոլլահ Ահմադ Ջանաթին (հայտնի է իր ծայրահեղ պահպանողական հայացքներով) մասնակցեց այս հարցին նվիրված մամուլի ասուլիսին: Նա ընդհանուր ձեւակերպումներով նշեց 234 թեկնածուների մերժման պատճառները. գրանցակագրվածներից ոմանք նախագահի թեկնածուին համապատասխան կրթություն չունեին, ոմանք հանրության կողմից ճանաչված չէին, որոշները՝ մարքսիստական կողմնորոշմամբ հակահեղափոխականներ էին, ոմանք էլ առնչվել էին «Սավաք»-ի (շահական Իրանի անվտանգության կազմակերպություն) հետ: Թեեւ Ջանաթին հստակորեն չնշեց, որ «Շորայե Նեգահյաբանը» սահմանադրության 115-րդ հոդվածը մեկնաբանել է ի վնաս իգական սեռի, սակայն ընդգծեց, որ նրանց պակասում էր իսլամական իշխանության համակարգում նախագահ դառնալու «որակական հատկանիշները», եւ իգական սեռի ներկայացուցիչները մերժվել են հենց այս պատճառով:

Ինչպես նշվեց, հաստատված 4 թեկնածուները ներկայացնում են Իրանի իսլամական վարչակարգում առկա 4 հոսանքները, որոնք, դատելով նրանց զարգացման ընթացքից եւ գործունեությունից, չի բացառվում, որ ապագայում վերածվեն քաղաքական կուսակցությունների:

ա) Պահպանողականներ: Իրանի իսլամական համակարգում առկա ամենահզոր քաղաքական հոսանքն է, որը ձեւավորվել է «Ջամեյե Ռուհանիյաթե Մոբարեզ» (Մարտնչող հոգեւորականության համայնք) կազմակերպության շուրջ: Այս հոսանքին հարում են ավանդապահ խավը եւ Իրանի քաղաքական կյանքում զգալի տեղ ունեցող Թեհրանի շուկան: Պահպանողականները երկրում տնօրինում են քաղաքական եւ տնտեսական հզոր լծակներ, որոնք գործի դրվեցին ընտրություններին հաջողության հասնելու նպատակով: Տնտեսական ոլորտում կողմնակից են առեւտրի եւ մասնավոր հատվածի ակտիվացմանն ու զարգացմանը: Պահպանողականները դեմ են քաղաքական ազատությունների շրջանակի ընդլայնմանը:

Պահպանողականները դեռեւս 1996 թվականի մարտի խորհրդարանական ընտրություններին նախապատրաստվում էին նախագահականին: «Ջամեյե Ռուհանիյաթե Մոբարեզի» կողմից առաջադրվել է Իրանի խորհրդարանի նախագահ, 54-ամյա հոջաթոլէսլամ Ալի Աքբար Նաթեղ Նուրին: Պահպանողական է նաեւ նախագահական ընտրությունների մի այլ թեկնածու՝ Իրանի դատական իշխանությունների փոխնախագահ, «Շորայե Նեգահյաբանի» անդամ Ռեզա Զաւարեին:

բ) Չափավորականներ: Այս հոսանքը պահպանողականներից հետո ազդեցիկ երկրորդ քաղաքական ուժն է, որը ներկայացնում է նախագահ Ռաֆսանջանիի համախոհների շրջանակը: Չափավորականները կողմնակից են քաղաքական ազատությունների շրջանակի ընդլայնմանը երկրի սահմանադրությանը համապատասխան: Տնտեսական բնագավառում պաշտպանում են մասնավոր հատվածի ընդլայնումը, միաժամանակ կարեւորելով նաեւ պետականը: Այս հոսանքի համակիրներն են քաղաքային բնակչության միջին խավը եւ վերափոխումների կողմնակիցները: Չափավորները համախմբված են «Իրանի կառուցողականության սպասավորներ» կազմակերպության շուրջ, պաշտպանում են Իրանի նախկին մշակույթի եւ իսլամական կողմնորոշման նախարար, նախագահ Ռաֆսանջանիի մշակույթի հարցերով խորհրդական, Ազգային գրադարանի տնօրեն, 54-ամյա հոջաթոլէսլամ Մոհամադ Խաթեմիի թեկնածությունը, որն առաջադրվել է ձախ ուժերի կողմից, սակայն քաղաքական եւ տնտեսական տեսակետները միանգամայն չափավորական են, բացի այդ նա իրեն համարում է «անկուսակցական»:

գ) Ձախ իսլամական հոսանք: Իշխող համակարգում առկա երրորդ թեւն է, որը թեեւ այսօր երկու վերոհիշյալ հոսանքների համեմատությամբ զգալի ետ է մնում, սակայն իսլամական հեղափոխության հաղթանակից հետո՝ առաջին տասնամյակում իշխանության գրեթե բոլոր լծակները կենտրոնացել էին նրա ձեռքում: Ձախերը պայքարում են հանուն սահմանադրությամբ նախատեսված քաղաքական ազատությունների ապահովման՝ քաղաքական դաշտի «բացման»: Այնուհանդերձ, ավելացնենք, որ երբ նրանք տնօրինում էին իշխանության բոլոր լծակները վարում էին տնտեսական այնպիսի քաղաքականություն, ինչպես այսօր՝ պահպանողականները: Ձախ ուժերը կողմնակից են կենտրոնացված տնտեսության: Այս հոսանքի կենտրոնում է «Մաջմաե Ռոհանիյունե Մոբարեզ» (Մարտնչող հոգեւորականների միություն) կազմակերպությունը, որը նախագահական ընտրություններին առաջադրել է Մոհամադ Խաթեմիի թեկնածությունը:

դ) Ծայրահեղականներ, որոնց կարելի է գնահատել նաեւ որպես աջ ծայրահեղականներ: Այս հոսանքը խմբավորված է «Իսլամական հեղափոխության արժեքների պաշտպանություն» կազմակերպության շուրջ, որը հիմնադրվել է Իրանի նախկին տեղեկատվության եւ անվտանգության նախարար, Մեքքա ուխտագնացության հարցերի տնօրեն հոջաթոլէսլամ Մոհամեդ Ռեյշահրիի նախաձեռնությամբ: Ներքին քաղաքականության հարցերում ծայրահեղ պահպանողական է, քաղաքական դաշտի բացմանը դեմ է եւ նման քայլը համարում է հակահեղափոխական: Արտաքին քաղաքականության բնագավառում ընդգծված հակաարեւմտյան գծի ջատագով է: Ծայրահեղականների կողմից առաջադրվել է 50-ամյա Մոհամեդ Ռեյշահրին:

Նշենք, որ նախնական ընտրապայքարում բուռն մրցակցություն է ընթացել պահպանողական եւ չափավորական մտածողությունների միջեւ, հանձինս այդ տեսակետները ներկայացնող Նաթեղ Նուրիի եւ Մոհամադ Խաթեմիի միջեւ, մյուս երկու թեկնածուները (որոնք եւս պահպանողականներ են) նրանց քվեները եւ հազիվ թե որոշիչ դեր ունենան: Մեծ հավանականությամբ նախագահը կընտրվի հենց առաջին փուլում:

Անդրադառնալով թեկնածուների տնտեսական ու քաղաքական ծրագրերին, հարկ է նշել, որ դրանք խիստ դեկլարատիվ բնույթ են կրում, հստակ գործունեության ծրագիր, ըստ էության, թեկնածուներից եւ ոչ մեկը չի ներկայացրել: Նաթեղ Նուրին ընդհանուր առմամբ հավանություն է տալիս Ռաֆսանջանիի «տնտեսական առաջընթաց»-ի ծրագրին, սակայն խիստ քննադատում է կիրառված մեխանիզմները, ծրագիր, որը, մեղմ ասած, գնահատվում է որպես չհաջողված, իսկ դրա պարտության հիմնական պատճառները համարվում են Նաթեղ Նուրիի գլխավորած 4-րդ խորհրդարանի, որտեղ գերակշռող մեծամասնություն էին կազմում պահպանողականները, հաստատած արգելակող որոշումները: Այնուհանդերձ, Իրանի խորհրդարանի արտաքին հարցերի հանձնաժողովի փոխնախագահ, ազգային անվտանգության խորհրդի անդամ Մոհամեդ Ջավադ Լարիջանին, որը Նաթեղ Նուրիի հաղթանակի դեպքում, մեծ հավանականությամբ, զբաղեցնելու է արտգործնախարարի պաշտոնը, փետրվարի 15-ին Լոնդոնում տված մամուլի ասուլիսում խոսք քննադատելով Ռաֆսանջանիի տնտեսական քաղաքականությունը, ներկայացնելով Նաթեղ Նուրիի տնտեսական ծրագիրը

ԹԵՀՐԱՆ

Այսօր Իրանում՝ նախագահական ընտրություններ

նշել է, որ վերջինս իրականացնելու է բարեփոխումների լուրջ ծրագիր, որով նոր շունչ կտրվի երկրի տնտեսությանը, այդ թվում կկիրառվի ֆինանսավարկային հաստատուն քաղաքականություն, կապահովվի կապիտալ ներդրումների անվտանգությունը: Նաթեղ Նուրին արտաքին քաղաքականության հարցերում թեեւ կողմ է Եվրոպայի հետ տարբեր բնագավառներում սերտ համագործակցության հաստատմանը, սակայն ԱՄՆ-ի պարագայում խիստ անհանդուրժողական է:

Մոհամադ Խաթեմին տնտեսական բնագավառում մտադիր է շարունակել Ռաֆսանջանիի քաղաքականությունը, իսկ ներքին քաղաքականության ոլորտում կողմնակից է սահմանադրության լիարժեք կյանքի կոչմանը, այլախոհության նկատմամբ հանդուրժողականության, խոսքի ազատության, քաղաքական դաշտի «բացման», օրենքների իշխանության հաստատմանը հասարակական կյանքի բոլոր ասպարեզներում եւ, ի վերջո, կանանց իրավունքների բարելավմանը: Արտաքին քաղաքականության հարցում գերադասում է հավասարակշիռ բնականոն հարաբերություններ բոլոր երկրների հետ:

Ընտրարշավը մրցակիցների համար, կարելի է ասել, ընթացավ ոչ հավասար պայմաններում: Պահպանողականների նկատմամբ որոշ սահմանափակումներ կիրառվեցին, այդ թվում զանգվածային տեղեկատվության միջոցները առավելապես գործեցին հօգուտ պահպանողականների: Սակայն հավասարակշռությունը խախտվեց հօգուտ Նաթեղ Նուրիի այն ժամանակ, երբ երկրի հոգեւոր եւ քաղաքական առաջին դեմք, իսլամական հեղափոխության առաջնորդ այաթոլլահ Ալի Խամենեին ընտրությունների առնչությամբ տարբեր առիթներով արտահայտեց իր տեսակետները: Նա մայիսի 7-ին խոսեց հօգուտ այն թեկնածուի, որը անզիջում դիրքորոշում կունենա ԱՄՆ-ի հանդեպ: Այնուհետեւ երկրի բարձրաստիճան հոգեւորականներին հորդորեց աջակցել ազգաբնակչությանը լավագույն թեկնածուին ընտրելու: Իսլամական հեղափոխության առաջնորդի այս կոչին անմիջապես հետեւեցին հոգեւորականների հայտարարությունները, որոնցում հիմնականում կոչ էր արվում քվեարկել հօգուտ Նաթեղ Նուրիի: Անշուշտ, նման արձագանքը անսպասելի չէր, քանզի հոգեւորականների մեծամասնությունը պահպանողական է: Արդյունքում զգալի բարելավվեց Նաթեղ Նուրիի վիճակը: Այնուհանդերձ, Ալի Խամենեին մայիսի 21-ին հանդես գալով հայտարարությամբ՝ անհիմն համարեց զանգվածային տեղեկատվության միջոցներով ի նպաստ Նաթեղ Նուրիի իր դիրքորոշման վերաբերյալ լուրերը, ընդգծեց, որ բացարձակ անկողմնակալ վերաբերմունք ունի բոլոր թեկնածուների նկատմամբ: Հարկ է նշել, որ այնուամենայնիվ, հօգուտ Խաթեմիի քվեարկելու են քաղաքի բնակչության միջին խավը, մտավորականությունը, կանայք եւ երիտասարդությունը: Հաշվի առնելով այն, որ Իրանի բնակչության շուրջ 50 տոկոսը դեռ չի բոլորել 20 տարին եւ քվեարկության իրավունք ստանում են 16-ը բոլորած քաղաքացիները, այս ամենին գումարած նաեւ ընտրությունների նկատմամբ աննախադեպ շահագրգռվածությունն ու հետաքրքրությունը անցյալի համեմատությամբ, կարելի է ասել, որ չափավորական մտածողությունը ի դեմս Խաթեմիի, եթե հաջողության չհասնի, ապա կպարտվի ձայների ոչ մեծ տարբերությամբ, փաստ, որի հետ հաղթող պահպանողականները չեն կարող հաշվի չնստել:

ՀԱՄԱՌՈՏ

ԱՄՆ-ի գլխավոր հյուպատոսը՝ հրեական բնակավայրերի ընդլայնման դեմ

21 ՄԱՅԻՍ, VOA: Երուսաղեմում Միացյալ Նահանգների գլխավոր հյուպատոս Էդվարդ Ավինգտոնը կասկածի տակ առավ Իսրայելի կառավարության հրեական բնակավայրերի ընդլայնման քաղաքականությունը: «Բնակավայրերի տների մինչեւ մեկ քառորդը չի օգտագործվում, դատարկ է, այնպես որ կառուցել նորերն անիմաստ է», ասաց Ավինգտոնը: Նրա դիտողությունը հիմնվում է ամերիկյան դիվանագետների հավաքած տվյալների վրա: Վարչապետ Նաթանյահուի կարծիքով՝ այդ տվյալներն արժանահավատ չեն:

Գերմանիան, Թուրքիան եւ ԱՄՆ-ը քննադատվեցին փախստականներին ապաստան չտրամադրելու համար

21 ՄԱՅԻՍ, VOA: Փախստականների հարցերով ամերիկյան կոմիտեի զեկույցի համաձայն, ավելի ու ավելի շատ երկրներ են արհամարհում մարդասիրության սկզբունքները՝ հրաժարվելով ապաստան տրամադրել: Կոմիտեի տվյալներով, ապաստան տրամադրելու ամենալուրջ մերժումները 96 թվականին արձանագրվել են Գերմանիայում եւ Թուրքիայում: Գերմանիան հայտնեց բոսնիական փախստականների բռնի հայրենադարձման ծրագրերի մասին, իսկ Թուրքիան հրաժարվում է ապաստան տրամադրել Իրաքի քրդերին: Զեկույցը քննադատում է նաեւ Միացյալ Նահանգներին այն բանի համար, որ ԱՄՆ-ը պատշաճ ուշադրություն չի դարձնում ապաստան տրամադրելու կուբացիների խնդրանքներին:

Հարավաֆրիկյան Հանրապետությունը ձեռնամուխ է եղել իր ականների զինանոցի ոչնչացմանը

ՊՐԵՏՈՐԻԱ, 22 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հարավային Աֆրիկան, որը երեք ամիս առաջ աֆրիկյան մայր ցամաքում առաջինն արգելք դրեց հակահետեւակային ականների արտադրման, օգտագործման ու վաճառքի վրա, ձեռնամուխ է եղել դրանց լրիվ ոչնչացմանը: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը հաղորդել է, որ չորեքշաբթի օրը Հյուսիսային Քեյփի նահանգի զինափորձարանում ընդհանուր ռազմավարական պաշարից, որ կազմում է այդ բարբարոսական զենքի 260 հազարից ավելի միավոր, պայթեցվել է 4700 ական:

Ինչպես հայտարարել է Հարավաֆրիկյան Հանրապետության պաշտպանության նախարար Ջո Մոդիսեն, ավելի քան 8 մլն դոլար արժողությամբ զինանոցի ոչնչացման համար կպահանջվեն շուրջ 5 ամիս եւ մոտ 250 հազար դոլարի «վերադիր ծախսեր»:

ՖՐԱՆՍԻԱ

Աջ ծայրահեղականները հօգուտ ձախերի

Հանրապետականներն ու դեմոկրատները չեն կարողանում պարզել Ժան Մարի Լը Պենի (Ազգային ճակատի աջ ծայրահեղական) կասադի հարձակումների պատճառը: Լը Պենը աշխատում է իր համար տեղ բացել նախընտրական արշավում եւ մյուս կողմից ավելի ու ավելի բացահայտ կերպով պաշտպանում է ձախերին: Աջ ծայրահեղականների ճամբարում եւս Լը Պենի նման վարմունքը հուզումներ է առաջացնում: Աջերը Ալեն Ժյուպեի գլխավորությամբ վճռել են չպատասխանել Լը Պենի հարձակումներին եւ սպասել մայիսի 25-ի արդյունքներին հակահարձակում ձեռնարկելու համար: Նրանք ոչ մի դեպքում չեն ուզում թույլ տալ, որ Ազգային ճակատի թեզերը դառնան քննարկման հիմնական նյութ (ինչը Լը Պենը շատ է ցանկանում):

Մայիսի 26-ին ընտրությունների երկրորդ փուլում պարզ կդառնա Ազգային ճակատի քաղաքական դիրքորոշումը: Այդուհանդերձ, Լը Պենը չի թաքցնում աջերին տապալելու իր մտադրությունը: Այսպես, «Ֆրանս-2» հեռուստաալիքով նա հայտարարեց. «Ժոսպենը (սոցիալիստական կուսակցություն) գոնե այնքան ծայրահեղ եվրոպամոլ չէ, որքան Շիրակն ու Ժյուպեն»:

Եվ ձախերի հաղթանակը միայն միջոց է կանգնեցնելու Ֆրանսիայի կլանումը Մաաստրիխտյան Եվրոպայի կողմից»:

«Վաղվա այդ Եվրոպան, ուր կղեկավարի Գերմանիան եւ կանտեսվեն ազգերի իրավունքները, Ադոլֆ Հիտլերի երազի իրականացումն է», գրում է նա «Պարիզյեն» թերթում: Մնալով դիտորդի դերում Ազգային ճակատը իր ազդեցության տակ է պահում ձայների 14-16 տոկոսը:

Լը Պենի թեկնածությունը չի դրվել ընտրություններին, ուստի եւ իր համար նախընտրելի է չունենալ ոչ մի պատգամավոր խորհրդարանում, քան թույլ տալ որեւէ մեկին առաջ գնալ: Լը Պենը զգում է, որ կուսակցության դեկը այլեւս իր ձեռքում չէ, ուստի եւ դիմում է «ոչ ինձ, ոչ քեզ» քաղաքականությանը», ասում է ԱՃ-ի կենտրոնական բյուրոյի անդամներից մեկը: Իսկ այս նոր կողմնորոշումը դժվարամարս եւ անհասկանալի է ԱՃ-ի անդամների համար, հատկապես նրանց, որ տարիներ շարունակ սնուցվել են հակաձախական տրամադրություններով: ԱՃ-ի գլխավոր քարտուղար Դ. Գոլոբը հայտարարել է. «Ազգային ճակատը կոչ չի անում քվեարկել ոչ ձախերի եւ ոչ էլ աջերի օգտին»: Ինչեւէ, առայժմ վերջին խոսքի իրավունքը մնում է Լը Պենին:

«ԼԻԲԵՐԱՍԻՈՆ»
Պատրաստեց Ի. ՇԱԲՈՅԱՆԸ

ԱԶԳ

Մշակույթ

Երաժշտական փառատոն-97

Արամ Խաչատրյան համերգասրահում ներկայացնում է Հայաստանի ֆիլհարմոնիկը

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը եւ երգչախումբը Լորիս Ճգնավորյանի ղեկավարությամբ, երաժշտասերներին հրավիրում են մասնակցելու «Աշխարհը եւ մենք» 7-րդ երաժշտական փառատոնին, որ Արամ Խաչատրյան համերգասրահում կներկայացվի մայիսի 30-ից հուլիսի 7-ը: Փառատոնի ծրագիրն, ինչպես միշտ, բազմազան կլինի. Խաչատրյան, Ճգնավորյան, Գլինկա, Չայկովսկի, Ռախմանինով, Սիբելիուս, Բրամս, Գերշվին եւ այլ հեղինակներ: Այս մասին լրագրողները տեղեկացան երեկ ժուռնալիստի տանը մաեստրոյի հրավիրած մամուլի ասուլիսում, որ միաժամանակ առիթ ընձեռեց անդրադառնալու մայիսի 8–13-ը նվագախմբի հունաստանյան հյուրախաղերի ընթացքին:

Պրն Ճգնավորյանը «շատ հաջող» համարեց 75 երաժիշտների ստեղծագործական ուղեւորությունն Աթենք մանրամասները թողնելով նվագախմբի փոխտնօրեն Գեւորգ Ավետիսյանին: 4,5 հազար հանդիսատեսի համար նախատեսված «Մեհարո» սրահում կայացած համերգները սովորական չէին. հայ երաժիշտները հրավիրվել էին 20-ական թվականներին ստեղծված «Բաղդադի գողը» եւ «Նապոլեոն» (համապատասխանաբար 3 եւ 5 ժամ 17 րոպե տեւողությամբ) ֆիլմերի վերականգնմանը մասնակցելու համար: Այդ նպատակով Աթենք էր ժամանել նաեւ ամերիկացի ճանաչված կինոերգահան, դիրիժոր Կառլ Դեյվիս, որ «Հայրենական պատերազմ» ամերիկյան 40 մասանոց վավերագրական ֆիլմի երաժշտության հեղինակն է: Պրն Ավետիսյանն ասաց, որ երաժիշտները մասնագիտական բարձր մակարդակով հաղթահարեցին ժամեր շարունակ գրեթե առանց ընդմիջումների ընթացող «ծանր, դաժան» աշխատանքը, որ համակ ուշադրություն եւ ուժերի գերլարում էր պահանջում: Այսպես, օրինակ, «Նապոլեոն» ֆիլմի աշխատանքները սկսվել են ժամը 17-ին, ավարտվել կեսգիշերից հետո: Նվագախմբի փոխտնօրենի ֆինանսական «հաշվետվությունից», սակայն, պարզվեց, որ կատարված աշխատանքի համար ֆիլհարմոնիկին փոխանցված 40 հազար դոլարի առյուծի բաժինը՝ 26 հազար դոլար, բաժին է ընկել... «Հայկական ավիաուղիներին», եւ մաեստրոն ստիպված է եղել լրացուցիչ գումար ներդնել երաժիշտների հասույթը գոնե 200 դոլարի հասցնելու համար:

Սա համր ֆիլմերի վերականգնման առաջին փորձը չէ ու թերեւս վերջինը չի լինի ֆիլհարմոնիկի համար. մաեստրոն ձգտում է շարունակել համագործակցությունը արտասահմանցի կինոգործիչների հետ նոր հյուրախաղերի հնարավորություն ընձեռելով ֆիլհարմոնիկի երաժիշտներին:

Լրագրողներն անշուշտ, չկարողացան անտեսել վերջերս պարզելու մաեստրոյի դիրքորոշումը «ՀՖՆ 5 աշխատանքից հեռացված երաժիշտներ-Ճգնավորյան» դատական գործընթացի վերաբերյալ, սակայն, պատասխանն ինչպես միշտ խուսափողական էր. ընտանեկան վեճ է. մի հարցով (թեեւ նախապես մաեստրոն խոստացել էր պատասխանել լրագրողների բոլոր հարցերին): Այնուամենայնիվ, լրագրողները համառեցին (համառ էր, սակայն, նաեւ մաեստրոն): Մասնավորապես ի պատասխան մեր հարցի (այդ դեպքում ինչպե՞ս խուսափել իրերի միակողմանի մեկնաբանությունից, որում, ի դեպ, «մեղադրվել էր» տողերիս հեղինակը), պարզաբանվեց. «Ժողովրդին դա չի հետաքրքրում: Դուք մեզ է նայեք, հարյուրավոր մարդիկ, որ գալիս են մեր համերգներին, բավարարվա՞ծ են հեռանում, մենք արդարացնո՞ւմ ենք նրանց սպասելիքները: Մնացածն ընտանեկան հարցեր են, որ ամեն տեղ լինում են: Նվագախմբում ներքին դիսցիպլինա է պետք, իմ պաշտոնը նույնն է, ինչ բանակում գեներալինը: Աշխատանքային օրենսդրությունը հարգում եմ, ընդունում, բայց ոչ գեղարվեստական հարցերում: Ոչ ոք ինձ պարտադրեն իմ կամքին հակառակ բան անել, նույն օրը կթողնեմ կհեռանամ: Սա ասում եմ ոչ թե 5 հոգու, այլեւ մյուսների համար»: Մաեստրոն հրաժարվեց պատասխանել 5 երաժիշտների հետագա ճակատագրերի մասին հարցին, թեեւ ասուլիսից հետո լրագրողներից մեկին հաջողվել էր պարզել, որ նրանք կստանան իրենց աշխատավարձերը (խոսքը հավանաբար բյուջետային աշխատավարձերի մասին է), սակայն համենայն դեպս մաեստրոյի ղեկավարությամբ չեն նվագի:

ՍՈՍԵԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

Սպիվակովին դիմավորում են հոտնկայս

Եվ նորից Երեւանը ալեկոծեցին սպասելին եւ անսպասելին, ցնծությունն ու ցավը, հույսը եւ տարակուսանքը: Վլադիմիր Սպիվակովին վիճակված է ոչ միայն լինել Հայաստանում ծանր պահին, այլ նաեւ կրել այդ ծանրությունը, ֆիզիկապես մասնակից դառնալ ժողովրդի տառապանքներին: Մայիսի 20-ին համերգի եկածները արդեն տեղյակ էին, որ նախորդ օրը Սպիվակովի առողջական վիճակը կտրուկ վատացել է, եւ որ նրան տեղափոխել են հիվանդանոց: Բայց մարդիկ գալիս էին անորոշությունից ճնշված, մեղավորության ինչ-որ զգացումով: Գալիս էին նորություն իմանալու: Համերգի փոխադրումը հաջորդ օրվան ծանր եւ վտանգավոր «գրազ» էր ճակատագրի հետ: Եվ «գրազը» շահվեց:

Թեթեւ քայլքով, շրջանցելով մեղեդիներին բնորոշ անորսալի դյութանքով՝ Սպիվակովը մտավ դահլիճ: Եվ դահլիճը ոտքի կանգնեց: Զարմանք եւ ապա հիացմունք, ծափահարություններ ու բացականչություններ եւ իհարկե ծաղիկներ...

Սպիվակովը մեծություն է, որ սպասված է աշխարհի ամեն ծայրում: Նրա համար Հայաստանը չհերկված խոպան չէ, այլ հող բիբլիական, որին ինքը նվիրաբերել է իր լավագույնը, եւ որն իրեն նվիրաբերել է իր լավագույնը:

Հայտնի չէ, թե որքան ջանք է պահանջվել Սպիվակովից այդ օրը դահլիճ մտնելու համար, բայց երեւի թե դահլիճից բաժանվելը նույնքան դժվար էր. նրան ուղղակի բաց չէին թողնում: «Բրավոներին», «բրավիսիմոներին» խառնված ծափահարությունները երախտագիտության եւ սիրո արտահայտություններն էին: Եվ որպես չարտաբերված հարցի պատասխան Սպիվակովը խոստացավ, որ այս անգամ «բաժանումը կլինի կարճատեւ»: Բայց, ինչպես ասում է ժողովուրդը, սպասողի աչքին օրը միշտ էլ ամիս է երեւում:

Ի. ՇԱՌՈՅԱՆ

Տոմս ունեցողները նույնպես՝ «հոտնկայս»

Յուրաքանչյուր համերգի վայր գնալիս մարդիկ նախօրոք լավ են տրամադրված լինում: Այդպես էր նաեւ Վլադիմիր Սպիվակովի համերգի պարագայում. մարդիկ լավ տրամադրությամբ եւ հոգեկան բավականություն ստանալու ակնկալիքով էին եկել համերգ: Սակայն ֆիլհարմոնիկի ղեկավարության անփութության հետեւանքով շատերի տրամադրությունը փչացավ: Բանն այն է, որ շատ տեղերի տոմսերը վաճառվել էին երկակի, եռակի: Տոմսը ձեռքներին մարդիկ նստելու տեղ չունեին, քանի որ ավելի շուտ եկած նույն տեղի տոմս ունեցողներն արդեն նստած էին: Այս հանգամանքը խառնաշփոթ էր առաջացրել, նույնիսկ վեճերի տեղիք տվեց: Անհասկանալի է, այդ վիճակը ֆիլհարմոնիկի ղեկավարության անփութությա՞ն հետեւանք էր, թե՞ փող աշխատելու ձեւ:

Ստեղծված իրավիճակը չափազանց տհաճություն պատճառեց ոչ միայն հանդիսատեսին, այլ նաեւ ֆիլհարմոնիկի աշխատակիցներին, որոնց համար այդ մարդկանց տեղավորելը իսկական գլխացավանք էր:

Ա. Ա.

Պարբերական մամուլ-1997

Հայաստանի Ազգային գրադարանի երկրորդ մասնաշենքում, ընթացիկ մամուլի ընթերցասրահին հարող հատվածում բացվել է 1997 թվականին առաջին անգամ լույս տեսած պարբերականների ցուցահանդեսը, որտեղ ներկայացված են հետեւյալ թերթերը.

«Գներ», այսպես է կոչվում գործարար պաշտոնաթերթ ուղղություն ունեցող պարբերականը, որի խորագրերն են՝ «Ի՞նչը, որտե՞ղ, որքանո՞վ», «Օրենսդրություն», «Միջազգային պայմանագիր», «Կանխատեսություն»: «Մարդ եւ աշխատանք» թերթում տպագրված է Երեւանի զբաղվածության կենտրոնի կառուցվածքը, Հայաստանի Հանրապետության օրենքը բնակչության զբաղվածության մասին: Հետաքրքիր է երիտասարդական ուսանողական «Նոր Գլաձոր» շաբաթաթերթը, որի հիշարժան հոդվածներից են «Դասախոսն ուսանողի աչքերով», «Մեր ուրախներն ու հնարամիտները», «Միրո հասակ», «Երգիծանք եւ հումոր»: Համոզված ենք, որ թերթը լավ կընդունվի երիտասարդության եւ հատկապես ուսանողության կողմից: Քաղաքական, միջազգային, հասարակական հարցեր արծարծող պարբերական է «Հայկական ժամանակը»: Այս անունն է կրում նաեւ Արմենպրեսի անգլերեն լեզվով լույս տեսած մեծածավալ թերթը: Ցուցահանդեսի նյութերից է «Նովոյե վրեմյա» թերթի միջուկը՝ «Դամի ի գոսպոդա»: Ընթացիկ տարում լույս են տեսել նաեւ «Խոսք» (հայերեն եւ ռուսերեն) եւ «Կիրակնօրյա», «Առողջ սերունդ» թերթերը:

Ցավն այն է, որ թե նոր եւ թե հին պարբերականներում չեն նշվում ուղղությունը, պատկանելությունը: Անհաջող, անընթեռնելի տառատեսակներ են ընտրում անունների եւ բաժինների խորագրերի համար, տեքստերը ընթերցողին են հրամցնում մանր տառատեսակով, որը չի ընթերցվում եւ թերթն էլ չի ծառայում նպատակին:

Տառատեսակներ ընտրելիս կարելի է օգտվել Մինաս Սրնասյանի, Կարապետ Տիրատուրյանի, Հայկ Գործակալյանի եւ ուրիշ նկարիչների ալբոմներից:

ՀՐԱՉՅԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Առաջին համերգը Հայաստանում

Մայիսի 21-ին Ա. Խաչատրյանի տուն-թանգարանի դահլիճում կայացած համերգը իսկական հայտնագործություն դարձավ ունկնդիրների համար: 23-ամյա դաշնակահարուհի Քրիստին Թոփալյանը առաջին անգամ էր Հայաստանում: 1996-ին ավարտելով Աթենքի ամերիկյան քոլեջը, ներկայումս նա շարունակում է ուսումը Լոնդոնի Թագավորական քոլեջում, պրոֆեսոր Յու Խոնն Ցիի դասարանում: Նա դեռ մեծ ճանապարհի սկզբում է, բայց որոշիչ արտիստական վառ անհատականությամբ հանդես եկավ մեր առջեւ:

Համերգի ծրագիրը ընդգրկում էր Բախ, Մոցարտ, Բեթհովեն, Շոպեն, Դեբյուսի: Երաժշտության պատմության գլխավոր ուղենիշները դաշնամուրային երաժշտության ձեռքբերումների գագաթները: Ի դեպ, ընտրված էին այնպիսի հզոր դրամատիկական ուժի ստեղծագործություններ, ինչպիսիք էին Բեթհովենի «Ապասիոնատը» կամ Շոպենի C-Moll եւ Սկերցո 2 նոկտյուրնները: Ստեղծագործություններ, որոնք պահանջում են կատարողի առավել դրամատիկական տաղանդ:

Չնայած երիտասարդ տարիքին Քրիստին Թոփալյանը դարձավ այդ հանճարեղ ստեղծագործությունների հնարամիտ եւ կիրթ մեկնաբանը: Նրա կատարումը գրավում էր ռոմանտիզմով, եւ միեւնույն ժամանակ տրամաբանական կառուցվածքով: Հրաշալի էին ստեղծագործության բարձրակետերը, երբ [illegible]

Քրիստինի մեկնաբանությամբ շահում էր հենց տեքստը հնչյունավորված գույների ողջ սպեկտրով: Երաժշտության հնչյունի կենդանի զգացողությունը չէր լքում ունկնդիրներին մինչեւ համերգի ավարտը ամրապնդվելով նաեւ Ա. Խաչատրյանի «Գայանե» բալետից հատվածի դաշնամուրային փոխադրության «թիս» կատարման մեջ:

Քրիստին Թոփալյանի առաջին համերգները տեղի են ունեցել Աթենքում, ուր նա ծնվել, մեծացել եւ կրթություն է ստացել: Ավելի երկար ժամանակ է նա Լոնդոնում է, ու կատարելագործում է իր վարպետությունը: Բայց իհարկե Հայաստանում առաջին համերգը նրա համար կդառնա յուրօրինակ հաշվետվություն նոր թափով ստեղծագործական աճի համար: Համերգները կազմակերպել էր Հայկական երաժշտական համագումարը: Նախաձեռնողն էր Հայ [illegible] ընկերակցությունը:

Մենք կհետեւենք նրա հաջողություններին, նրա ճանապարհին եւ մեծ հույսով կսպասենք կրկին նրան տեսնելու երեւանյան համերգասրահներում: Իսկ առայժմ բարի ճանապարհ:

ՄԱՐԳԱՐԵՏ ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ

«Հարձակում Երեւանի վրա»՝ խաչով ու եկեղեցով

Գյումրեցի ճարտարապետի առաջին ցուցահանդեսը Երեւանում

Ճարտարապետության ազգային թանգարանում երեկ բացված ցուցահանդեսը ներկայացնում էր գյումրեցի ճարտարապետ Ռուբեն Կուրազյանի գրաֆիկական աշխատանքները՝ «Հայոց խաչքարեր եւ եկեղեցիներ» ընդհանուր խորագրով: Ցուցադրանքն առաջին անգամ է «դուրս գալիս» Երեւանի սահմաններից, հյուրընկալելով գյումրեցի ստեղծագործողին՝ «ճարտարապետ, նկարիչ, նաեւ սեփական նախագծերի կատարող», ինչպես, ողջունելով ցուցահանդեսը, նշեց թանգարանի տնօրեն Աշոտ Գրիգորյանը: Գյումրիի երկաթգծի հիվանդանոցային համալիր, բնակելի ստոմատոլոգիական պոլիկլինիկա, բնակելի շենքեր, առանձնատներ, խաչքար, աղբյուր-հուշարձաններ. ահա նրա գործերի ոչ լրիվ ցուցակը, որոնց մի մասն ավերիչ երկրաշարժի հետեւանքով, ցավոք, պահպանվել է միայն նկարներում:

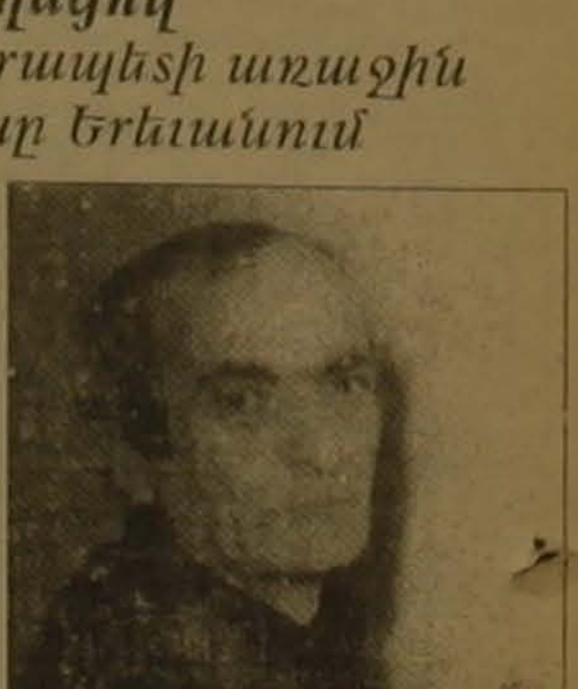

Ճարտարապետի նորամուտը Ազգային թանգարան ողջունեց քաղաքաշինության փոխնախարար Սարգիս Թովմասյանը. «Պաշտամունքի հանդեպ սերը արտահայտություն է սա մեր խաչի, [illegible] նկատմամբ, որ գումարվելով, դա ծնել են խաչքար: Ով փորձել է խաչքար ձեւավորել, կհասկանա, թե որքան ցիր է ներդրված այս գործերում»: Ցուցահանդեսի բացման առթիվ [illegible] հայտնեց նկարիչ [illegible] Բաբաջանյանը (Արկո), որի կարծիքով ներկայացված գործերը հուշում են հեղինակի հայ [illegible] կան մտքի նուրբ իմացության մասին: Ինքը՝ Կուրազյանը, խորհրդանշական է համարում, որ իր առաջին «հարձակումը Երեւանի վրա» խաչով ու եկեղեցով է սկսվել եւ հույս ունի, որ ցուցահանդեսը վերջինը չի լինի:

Ցուցադրված աշխատանքներում ծանոթ եկեղեցիներ են, ծանոթ խաչքարեր անծանոթ դրվագներով եւ անհետացող թվացող մանրամասներով, որ ստիպում են նորովի նայել հրաշալի ժանեկազարդ խաչերին եւ եկեղեցիներին: «Ինչպիսի՞ն կլինի Ձեր հաջորդ ցուցահանդեսը» հարցին պրն Կուրազյանի պատասխանն անորոշ էր. «Աստված գիտե: Համենայն դեպս, նման չի լինի այս մեկին»:

Ցուցահանդեսը [illegible]

[illegible]

Մարզական

ՈՒԵՖԱ-Ի ԳԱՎԱԹ

Հելզենկիրխենի տղաների պատմական նվաճումը

Սառնասիրտ գերմանացիները հաղթեցին տանտիրոջ խաղացողներին

ՀՐԱՅՐ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

Մայիսի 21-ին Միլանում տեղի «Ինտերը» եւ Գերմանիայի Հելզենկիրխեն քաղաքի «Շալկե-04» ակումբը ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկության եզրափակիչ պատասխան խաղում որոշեցին 1996-97 թթ. գավաթակիրին: Հիշեցնենք, որ այս թիմերի առաջին խաղում հաջողությունն ուղեկցել էր գերմանացի ֆուտբոլիստներին, որոնք հաղթել էին 1-0 հաշվով:

Այս հանգամանքը լավատեսորեն էր տրամադրել նաեւ Միլան ժամանած գերմանական ակումբի բազմահազար երկրպագուներին, որոնք հույս ունեին ականատես լինելու իրենց կուռքերի առաջին պատմական հաղթանակին ոչ միայն ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությունում, այլեւ ընդհանրապես եվրոգավաթներում: Սակայն, այլ կերպ էին մտածում «Ինտերի» երկրպագուները, որոնք վստահ էին պատասխան խաղի բարենպաստ ելքին: Եվ այդ վստահությունն անհիմն չէր, քանի որ իտալական ակումբում հանդես են գալիս ավելի բարձրակարգ ֆուտբոլիստներ եւ, որ ամենակարեւորն է, նրանք բոլորն էլ առողջ էին եւ պատրաստ վճռական մրցամարտին: Իսկ գերմանացիները, ընդհակառակը, խնդիրներ ունեին կազմի հետ. Վիլմոտսը եւ Այգենրաուխը կարողացան խաղադաշտ դուրս գալ միայն ցավազրկող նախապատրաստությունից հետո: Նշենք, որ մայիսի 7-ին կայացած առաջին խաղում գրեթե նման վիճակում էր հայտնվել «Ինտերը», որը մրցում էր առանց որակազրկված առանցքային 3 խաղացողների՝ փորձառու պաշտպան Ժոսլեն Անգլոմայի, համառ եւ եռանդուն կիսապաշտպան Փոլ Ինսի եւ հնարամիտ, անզուսպ գրոհայինների գլխավոր հարձակվող Յուրի Ջորկաեֆի:

Այնուամենայնիվ, խաղն անցավ հետաքրքիր եւ համառ պայքարում, սակայն գոլային պահերի առատությամբ աչքի չընկավ: Միայն 84-րդ րոպեին իտալական ակումբի ֆուտբոլիստներին հաջողվեց բացել հաշիվը եւ հավասարեցնել այն երկու խաղերի գումարային արդյունքում: Գոլի հեղինակ դարձավ չիլիացի Իվան Սամորանոն: Գերմանացիներն ունեցան բավականին ուժ եւ վարպետություն (առանձին դեպքերում նրանց ուղեկցեց նաեւ հաջողությունը) հասցնելու հանդիպումը մինչեւ «ֆուտբոլային վիճակախաղ»՝ լրացուցիչ 11 մ հարվածներ: Անդերբրյուգգեն, Տոնը, Մակսը եւ Վիլմոտսը դիպուկ իրագործեցին հարվածները, մինչդեռ «Ինտերից» միայն Ջորկաեֆը չվրիպեց 11 մետրանոցի նշանակետից: Այսպիսով, հաղթելով 4-1 հաշվով, «Շալկե-04»-ը առաջին անգամ եվրոգավաթ նվաճեց եւ դարձավ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթը նվաճած գերմանական 6-րդ ակումբը:

Ավելացնենք, որ հաջորդ տարվանից ՈՒԵՖԱ-ի գավաթը վիճարկող թիմերը եզրափակիչում կհանդիպեն մեկ անգամ չեզոք դաշտում, ինչպես դա տեղի է ունենում Չեմպիոնների լիգայի եւ Գավաթակիրների գավաթի մրցումներում:

Ցիրիակո Սֆորցան «Ինտերից» եւ Անդրեաս Մյոլլերը «Շալկեից» գնդակի համար պայքարում են ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի եզրափակիչ պատասխան խաղում

Նրանց ճանապարհը եզրափակիչ

1/32 եզրափակիչ

«Գենգամ» (Ֆրանսիա)–«Ինտեր»՝ 0-3 (Զամորանո, Ջորկաեֆ՝ 11 մ, Սֆորցա), 1-1 (Բրանկա):

«Շալկե-04»–«Ռոդա» (Հոլանդիա)՝ 3-0 (Վիլմոտս, Մյոլլեր, Անդերբրյուգգե), 2-2 (Վագներ, Վիլմոտս):

1/16 եզրափակիչ

«Ինտեր»–«Գրաց» (Ավստրիա)՝ 1-0 (Անգլոմա), 0-1, 11 մետրանոց հարվածներով՝ 5-3:

«Շալկե-04»–«Տրաբզոնսպոր» (Թուրքիա)՝ 1-0 (Նեմեց), 3-3 (Դե Կոկ-2, Մակս):

1/8 եզրափակիչ

«Ինտեր»–«Բոավիշտա» (Պորտուգալիա)՝ 5-1 (Սֆորցա-2, Անգլոմա, Զամորանո-2), 2-0 (Ջորկաեֆ՝ 11 մ, Ինս):

«Բրյուգգե» (Բելգիա)–«Շալկե-04»՝ 2-1 (Բրյուսկենս), 0-2 (Մակս, Մյոլլեր):

1/4 եզրափակիչ

«Անդերլեխտ» (Բելգիա)–«Ինտեր»՝ 1-1 (Զամորանո), 1-2 (Զամորանո-2):

«Շալկե-04»–«Վալենսիա» (Իսպանիա)՝ 2-0 (Լինկե, Վիլմոտս), 1-1 (Մյոլլեր):

1/2 եզրափակիչ

«Ինտեր»–«Մոնակո» (Ֆրանսիա)՝ 3-1 (Զամորանո-2, Սամորանո), 0-1:

«Տեներիֆե» (Իսպանիա)–«Շալկե-04»՝ 1-0, 0-2 լր. ժամ. (Լինկե, Վիլմոտս):

Եզրափակիչ

«Շալկե-04»–«Ինտեր»՝ 1-0 (Վիլմոտս), 0-1 (Սամորանո), 11 մետրանոց հարվածներով՝ 4-1:

ՍԱՄԲՈ

Ռուսները հաղթեցին Նատոլեոնում

Ջրագնդակի Ռուսաստանի հավաքականը առաջին տեղը գրավեց Հունաստանի Նատոլեոն քաղաքում ավարտված միջազգային մրցաշարում: Այս մրցաշարին, որն անցկացվեց մայիսի 27-ին Աթենքում մեկնարկող աշխարհի գավաթի խաղարկությունից առաջ, մասնակցեցին Ռուսաստանի, Հարավսլավիայի, Հունաստանի եւ Ավստրալիայի թիմերը: Ռուսները վճռական խաղում հաղթեցին ավստրալացի ջրագնդորդներին 11-5 հաշվով:

Ոսկին՝ թուրք եւ բուլղարացի ծանրորդներին

Թուրք ծանրորդ Խալիլ Մութլուն հաղթեց մինչեւ 54 կգ քաշային կարգում Եվրոպայի առաջնությունում, որն այս օրերին սկսվել է Խորվաթիայի Ռիեկա քաղաքում: Նրան առաջին վարժությունում (պոկում) նա 5 կգ-ով առաջ անցավ բուլղարացի Սեւդալին Մինչեւից, բարձրացնելով 125 կգ քաշ ունեցող ծանրաձողը: Երկամարտում ցույց տալով 280 կգ արդյունք, թուրք ծանրորդը նվաճեց մեծ ոսկե մեդալ: Երկրորդ տեղը գրավեց Մինչեւը, իսկ ռուսաստանցի Միխայիլ Չեռչենկոն արժանացավ բրոնզե պարգեւին: Մինչեւ 59 կգ քաշային կարգում մրցակցությունից դուրս էր բուլղարացի Նիկոլայ Պեշալովը:

Սարգիս Սարգսյանը աշխարհում 79-րդը

Արհեստավարժ թենիսիստների ասոցիացիան (ATP) հրապարակել է ռեյտինգային հերթական աղյուսակը: Հայաստանի թիվ մեկ ռակետ Սարգիս Սարգսյանը գրավում է 79-րդ հորիզոնականը: Առաջին տեղում է ամերիկացի Փիթ Սամփրասը, նրան հետեւում է իր հայրենակից Մայքլ Չանգը, իսկ երրորդ եզրափակում է ռուսաստանցի Եվգենի Կաֆելնիկովը: Կանանց ցուցակը գլխավորում է շվեյցարուհի Մարտինա Հինգիսը:

ՇՈՏԼԱՆԴԻԱ

Հայ բադմինտոնիստների առաջին հաղթանակը աշխարհի առաջնությունում

Հայաստանի հավաքականի բադմինտոնիստները հաղթանակով մեկնարկեցին աշխարհի առաջնությունում, որն այս օրերին անց է կացվում Շոտլանդիայի Գլազգո քաղաքում: Սպորտկոմիտեի լրատվական ծառայությունից հայտնում են, որ մեր թիմը 3-2 հաշվով պարտության մատնեց Յունաստանի հավաքականին: Մրցումների առաջին օրը անակնկալներ չգրանցվեցին: Չինացիները 5-0 հաշվով հաղթեցին անգլիացիներին: Նույն հաշվով ինդոնեզիացի բադմինտոնիստները առավելության հասան Նիդեռլանդների նկատմամբ: Ռուսաստանի հավաքականը դժվարին պայքարում հաղթեց կանադացիներին՝ 3-2:

ՁԵՌՔԻ ԳՆԴԱԿ

Երիտասարդ ձեռնագնդորդները դուրս կգան միջազգային մրցասպարեզ

Չենգավիթի համայնքի թիվ 1 համալիր մարզադպրոցում ավարտվեց ձեռքի գնդակի հանրապետության երիտասարդական առաջնությունը: Սպորտկոմիտեի լրատվական ծառայությունից հայտնում են, որ տղաների մրցաշարի եզրափակիչում Չենգավիթ եւ Կենտրոն համայնքների հավաքականների պայքարում հաղթեցին առաջինները (34-21): Երրորդ տեղի համար խաղում Վանաձորի հավաքականը 22-21 հաշվով պարտության մատնեց Մաշտոցի համայնքի թիմին:

Աղջիկների մրցումներում չեմպիոնի կոչումը նվաճեցին Գյումրիի մարզուհիները, որոնք վճռական խաղում 15-12 հաշվով հաղթեցին Չենգավիթցիներին: Վանաձորի մարզուհիները եւս չմնացին իրենց քաղաքի տղաներից եւ 3-րդ տեղը գրավեցին 16-8 հաշվով առավելության հասնելով Արաբկիրի համայնքի ձեռնագնդորդուհիների նկատմամբ:

Ինչպես մրցումների ավարտից հետո նշեց սպորտկոմիտեի խաղային մարզաձեւերի գլխավոր մասնագետ Մարկ Մելիքյանը, առաջնության ընթացքում հատկապես լավ տպավորություն թողեցին Չենգավիթի եւ Գյումրիի թիմերը: Իսկ մրցումների հայտնությունը դարձան Վանաձորի հավաքականները, որոնց մարզում է Ռուզաննա Հարությունյանը: Մարկ Մելիքյանը կարծիք է հայտնել, որ մարզաձեւն այսօր, ցավոք, մեծ տարածում չունի մայրաքաղաքում, չկան նաեւ անհրաժեշտ մարզահրապարակներ: Ըստ նրա, միայն Չենգավիթի մարզադաշտն է նորմալ վիճակում, իսկ այլ համայնքներում խաղահրապարակների բացակայության պատճառով մարզիկները մարզվում են հանրակրթական դպրոցների մարզադահլիճներում: Այս հանգամանքը անշուշտ, չի նպաստում թիմերի վարպետության աճին:

Մրցումների հիմնական նպատակն էր ձեւավորել հանրապետության երիտասարդական հավաքականները, որոնք հուլիսի 7-12-ը կմասնակցեն Նորվեգիայում կայանալիք միջազգային մրցաշարին, իսկ հուլիսի 12-20-ը եվրոպական ֆեդերացիայի նախաձեռնությամբ առաջին անգամ կազմակերպվող 1981 թ. ծնվածների Եվրոպայի առաջնությանը Իռլանդիայում: Այս առաջնությանը ֆինանսական միջոցների բացակայության պատճառով կմասնակցի միայն Հայաստանի տղաների հավաքականը, որին կներկայացնի «Արաքս» մարզակումբը:

ՀԵԾԱՆՎԱՎԱԶՔ

Տոնկովը ամրապնդում է առաջատարությունը

«Ջիրո դ'Իտալիա» բազմօրյա հեծանվավազքի 4-րդ փուլում (156 կմ), որն անցավ Սան Մարինո եւ Արեցցո բնակավայրերով, հաղթեց տեղացի մարզասերների կուռք Մարիո Չիպոլլինին: Իսկ 5-րդ փուլում կրկին ամենաարագն էր ռուսաստանցի Պավել Տոնկովը, որն առաջինը հաղթահարեց 215 կմ մրցատարածությունը իտալական Արեցցո եւ Տերմինիլլո քաղաքների միջեւ: Սա Տոնկովի երկրորդ հաղթանակն է Իտալիայի ճանապարհներով անցկացվող հեծանվամրցավազքի փուլերում: Նա առաջատարն է ընդհանուր հաշվարկում եւ 41 վրկ-ով զիջանցում է ֆրանսիացի Լյուկ Լեբլանին:

Մահացավ Գառնիկ Կարապետյանը

Հայկական ծանրամարտն անդառնալի կորուստ կրեց: Կյանքի 73-րդ տարում հանկարծամահ եղավ Հայաստանի վաստակավոր մարզիչ, ֆիզկուլտուրայի եւ սպորտի վաստակավոր գործիչ, ծանրամարտի եվրոպական ֆեդերացիայի պատվավոր առաջին փոխնախագահ, ՀՀ ԱՕԿ-ի գործկոմի անդամ, ծանրամարտի Հայաստանի ֆեդերացիայի փոխնախագահ, սպորտի վարպետ Գառնիկ Կարապետյանը:

Ֆեդերացիան նրա գլխավորելու տարիներին հայկական ծանրամարտը անցեց վերելք ապրեց:

Նա որպես միջազգային կարգի մրցավար սպասարկել է 4 օլիմպիական խաղերի, ծանրամարտի մրցումները, աշխարհի եւ Եվրոպայի բազմաթիվ առաջնություններ:

Ծանրամարտի միջազգային ֆեդերացիան բարձր է գնահատել նրա մատուցած ծառայությունները մարզաձեւի զարգացման գործում եւ պարգեւատրել ոսկե մեդալներով: Գառնիկ Կարապետյանը պարգեւատրվել է նաեւ ՀԽՍՀ Գերագույն խորհրդի «Պատվո նշան» շքանշանով:

ՀԱՅԻՆՏՈՒՐ

«Հայինտուր» պետական ձեռնարկությունը (նախկին «Ինտուրիստ») կազմակերպում է Ձեզ համար 14-օրյա հանգիստ **Անթալիայում՝ Միջերկրական ծովի** ափին:

Ուղիղ չարտերային չվերթ Երեւան-Անթալիա-Երեւան:

Առաջին չվերթը **հունիսի 8-ին, հետագայում՝ 14 օրը մեկ:**

Առաջարկում ենք 3,4,5 աստղանի, ծովափին մոտ գտնվող, հարմարավետ հյուրանոցներ՝ օրը երկու անգամ **սնունդով:**

Ցանկացողները կարող են տեղավորվել **«Կախարդական կղզի»**-հյուրանոցային համալիրում, որը Ձեզ սպասում է, իրոք, հեքիաթային հանգիստ: Ձեր տրամադրության տակ կլինեն 5 ռեստորան, բազմաթիվ բարեր, դիսկոտեկներ, սաունա, թուրքական բաղնիք, մարզական համալիրներ, լողավազաններ:

Վճարելով ուղեգրի արժեքը, դուք կօգտվեք վերը նշված ծառայություններից անվճար եւ առանց սահմանափակումների՝ ուտելիք եւ զանազան խմիչքներ՝ վիսկի, ջին, գինի, գարեջուր եւ այլն:

Շտապեք ապահովել Ձեզ համար տեղեր, քանի որ դրանց քանակը սահմանափակ է:

Սպասում ենք Ձեզ.

Մեր հասցեն՝ ք.Երեւան 375010
Փավստոս Բյուզանդի թիվ 1
հեռ. 56-40-62, 58-22-82, 58-11-23

«ԱՐՄԷ-ՔՍՊՈ»

Ցուցահանդեսների եւ տոնավաճառների տեսական կենտրոնը

հունիսի 6–13-ը հրավիրում է Ձեզ այցելել «Կահույքի սրահ-97» ցուցահանդես-տոնավաճառը

Ձեզ տրվում է եզակի հնարավորություն ծանոթանալու Հայաստանի տեսական եւ մասնավոր արտադրական ձեռնարկությունների, կոմերցիոն ընկերությունների, Իտալիայի, Ռումինիայի, Իրանի, Թուրքիայի ներկայացրած արտադրանքի հետ:

Ցուցահանդեսը գործելու է ժամը 11.00-17.00:

Մուտքն ազատ է:

КАХУЙКИ СРАХ
МЕБЕЛЬНЫЙ САЛОН
FURNITURE SALON
97

Մեր հասցեն՝ Երեւան, Շիրակի 43, «Արմէխպո» ՑՏՊ կենտրոն, (նախկին ԺՏՆՑ)

Հեռախոս՝ 56-54-72, 46-24-19

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3 սենյականոց բնակարան, ավտոտնակով, Վրացական փողոցում:

ՀԵՌ. 25-11-87

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կինոամեն երեխա 10 ամսականից բարձր տարիքի:

Հեռ. 24-88-56, 22-69-30

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 5-րդ հարկում, 70/50 քմ, ավտոտնակով: Հրաչյա Քոչար 23 (նախկին Չեկի խանութի մոտ):

Հեռախոս՝ 22-42-68

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան, (ընդհ. մակ.՝ 95 քմ, բնակ. մակ.՝ 65 քմ) քարե շենքի 4-րդ հարկում: Ունի վերնահարկ (45 քմ): Ընդ. ընդհ. մակ.՝ 140 քմ է: Գտնվում է Աջափնյակում՝ Հանր. հիվանդանոցի մոտ:

Հեռ.՝ 581841, 342586

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

սեփական երկհարկանի շենքի 2-րդ հարկը բաղկացած 6 րեմ սենյակից: Երկու կողմից սեփական հողատարածք 300 քառ մետր ընդհանուր մակերեսով: Երկու ավտոտնակ, մուտքը առանձին: Հասցեն՝ Ջրաշաս 68 (ԳԱ հետեւի մասում):

Հեռախոս 52-54-39:

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի հատուկ դասընթացների բաժինը

հրավիրում է

«Արեւմտյան կառավարման ներածություն»

թեմայով դասընթացին

Դասընթացի օրերին կնմանակվեն մի քանի ելակետային գործոններ, որոնք ներկա փոփոխվող միջավայրում կարող են անհատներին օգնել կառավարելու աշխատավայրում: Դա հիմք կծառայի նրանց համար, ովքեր ցանկանում են զարգացնել կառավարման իրենց ունակությունները, քանի որ ուշադրության կենտրոնում լինելու են մասնավոր եւ հանրային հատվածների տնօրեններին, ծրագրի ղեկավարներին, կառավարիչներին եւ դասատուներին հաճախակի հանդիպող ամենօրյա գործնական խնդիրները: Դասընթացը մասնավորապես կընդգրկի հետեւյալ թեմաները՝

- Արեւմտյան կառավարման բնույթը եւ (ան)արդյունավետ կառավարման վարվելաձեւերը
- Պլանավորումը եւ նպատակադրումը տարժունակ միջավայրում
- Որոշումներ կայացնելու եւ հանձնարարություններ տալու հմտությունները
- Վերահսկողության ռազմավարությունը եւ մեթոդները
- Աշխատողների տահագրգռումը աշխատանքի նկատմամբ
- Մարդկանց հետ հաղորդակցվելու եւ նրանց լսելու հմտությունները
- Արդյունավետ ղեկավարման ոճերը
- Ժամանակի ճիշտ օգտագործումը եւ գործարարության բարոյագիտությունը

- ■ Դասընթացը կվարի Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի դասախոս Մայքլ Քոնրադը
- ■ Սկիզբը ս. թ. հունիսի 3 - հուլիսի 4 (5 շաբաթ, շաբաթական 4 ժամ)
- ■ Օրերը երեքշաբթի եւ ուրբաթ, ժամը 9:00-ից մինչեւ 10:50
- ■ Պարապմունքները կընթանան անգլերեն լեզվով՝ համաժամանակյա հայերեն թարգմանությամբ
- ■ Գրանցումը եւ վճարումը տեղի կունենա ՀԱՀ-ի 19 ա սենյակում, մինչեւ մայիսի 30-ը
- ■ Դասընթացին կարող են մասնակցել միայն առաջին 30 գրանցվածները
- ■ Վարձը 45 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել 27-16-58

Օրը սկսէք Մոսկվայում

«Հայկական ավիաուղիների» 910 չվերթ

Երեւան - Մոսկվա - Երեւան

Թռիչքը՝ առավոտյան 8.40

Հարմար ժամանակ

Առաջնակարգ սպասարկում

Բիզնես - կարգ

Մենք կապահովենք Ձեր հարմարավետությունը երկնքում

Երեւան, Մոսկովյան 18

Հեռ. 58-39-69

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 1-ին հարկում, Դեմիրճյան 17 շենք:

Հեռ.՝ 523056

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

երկհարկանի տուն առանց ներքին հարդարանքի Նոր Արեշ 31 փողոցում:

Հեռ. 45-59-99, 58-18-41

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայրենական եւ արտասահմանյան մանկական կենցաղային էլեկտրական սարքավորումների նորոգում Գյուլբենկյան (Կոմսոմոլի) 41

Հեռ. 22-22-37

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան Նորքի 4-րդ զանգվածում,

հեռ.՝ 640321:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան Նորքի 5-րդ զանգվածում,

հեռ.՝ 611228, 641619:

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ԱՆՎՃԱՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԵՎ ՊԱՀԱՆՋԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ ՀԵՌԱԽՈՍ 589167, 581351

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 584. Տպաքանակը 3000. Ստորագրված է տպագրության 22.05.1997. Գինը 100 դրամ